

Відділ освіти виконкому Лебединської міської ради
Міський методичний кабінет
Лебединська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №5

Інноваційні форми громадянського виховання

Лебедин 2014

Збірка «Інноваційні форми громадянського виховання»

Автори: Плужник Л.С., заступник директора школи з виховної роботи

Лебединської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 5,

Стрільник А.С., педагог-організатор Лебединської загальноосвітньої школи
I – III ступенів № 5

Рецензенти: Кобиліна К.Г., завідувачка методичного кабінету відділу освіти
виконкому Лебединської міської ради;

Нездіймишапка Т.М., директор Лебединської загальноосвітньої
школи I – III ступенів № 5

У збірці подано теоретичні засади, практичні напрацювання в
Лебединській загальноосвітній школі I-III ступенів № 5 та пропозиції щодо
організації громадянського виховання в навчальному закладі. Збірка містить
інформацію з досвіду роботи опорної школи з громадянського виховання,
розробки загальношкільних заходів з громадянської освіти. Запропоновано
також матеріали з досвіду роботи з батьками, громадськістю.

Рекомендовано для заступників директорів з виховної роботи, класних
керівників, педагогів-організаторів.

Досвід схвалено на засіданні ради методичного кабінету відділу освіти
виконкому Лебединської міської ради Сумської області (протокол № 6 від
17.09.2012 року)

Шановні колеги!

Громадянська освіта – система навчально-виховних заходів, спрямованих на формування громадянськості як інтегративної якості особистості, котра усвідомлює свої права й обов'язки щодо суспільства і держави, прилучення молоді до демократичної системи цінностей, формування індивідуального досвіду активних і відповідальних дій у демократичному суспільстві.

Маємо надію, що, відкривши збірку, у ній знайде багато корисної інформації заступник з виховної роботи, педагог-організатор, класний керівник. Це не інструкція до дії, а досвід роботи з громадянського виховання, набутий педагогами школи протягом років.

Його можна сміливо використовувати, додавши творчих думок, ініціативи. І ви сформуєте особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовністю до компетентної участі у житті суспільства.

З повагою директор школи

Т.М.Нездіймишапка

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. Інноваційні форми роботи опорної школи щодо громадянського виховання учнів.....	8
2. Інноваційні методики роботи з педагогами з громадянського виховання.....	26
3. Метод проектів як складова частина громадянського виховання.....	30
4. Патріотичне виховання в системі громадянського виховання.....	32
5. Правова освіта школярів як аспект громадянського виховання.....	40
6. Схема профілактики правопорушень Лебединської загальноосвітньої школи I-III ступенів №5.....	47
7. Діяльність педагогічного колективу Лебединської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5 щодо профілактики правопорушень серед підлітків.....	48
8. Родинне виховання як одна із ланок становлення громадянина.....	49
9. Програма роботи педагогічного клубу для батьків «Родинна просвіта».....	54
10. Сценарій свята «Рідна домівка, рідна сім'я, тут виростає доля моя»	
11. Рекомендації щодо упровадження інноваційних форм організації громадянського виховання учнів.....	63
12. Сценарій свята «Я – громадянин України».....	65
ЛІТЕРАТУРА.....	73

Вступ

Нині, коли відбувається активний розвиток демократизації української держави, громадянське виховання є одним із найважливіших завдань, які розв'язує система освіти. В період формування національної демократичної держави однією з передумов її існування є лояльний до держави громадянин, який дотримується демократичних цінностей та настанов у власній поведінці.

Безперечно, у процесі громадянського виховання провідне місце належить освітній складовій, яка доповнюється й розширюється вихованням у душі громадянськості. Це поняття об'єднує в собі громадянську, політичну соціалізацію та здатність долучати до цього процесу моральні цінності.

Сьогодні ми звертаємо увагу на те, що виховання громадянина має бути спрямоване передусім на розвиток патріотизму — любові до свого народу, до України. Важливою якістю українського патріотизму має бути турбота про благо народу, сприяння становленню й утвердженню України як правової, демократичної держави, готовність відстояти незалежність Батьківщини.

Ми розглядаємо громадянське виховання як процес формування громадянськості, як інтегративної якості особистості, що дає змогу людині відчувати себе морально, політично і юридично дієздатною та захищеною. Воно покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати її до суспільного життя, в якому права людини є визначальними.

Відомий український педагог В. Сухомлинський (1918-1970рр.) перший (за радянських часів) звернувся до громадянського виховання як до головної педагогічної проблеми. У 1970 році вийшла його книжка «Народження громадянина», де формування громадянськості розглядається на основі людяності, гуманізму. Першочерговою умовою формування рис громадянина педагог вважав організацію емоційно насиченого, діяльного (з трудовою основою) життя школи, розвиток громадянської активності кожного індивіда в контексті діяльного життя шкільного колективу. Він

визначив підлітковий вік як особливо важливий для формування громадянина і стверджував, що риси громадянина виховуються безліччю впливів педагогічного характеру й некерованими соціальними впливами.

Найважливішою складовою громадянської свідомості є моральність особистості. Вона містить такі гуманістичні риси, як доброта, увага, чуйність, милосердя, толерантність, совість, чесність, повага, правдивість, працелюбність, справедливість, гідність, терпимість до людей, повага і любов до своїх батьків, роду. Названі якості визначають культуру поведінки особистості.

Значне місце в змісті громадянського виховання займає формування культури поведінки особистості, що виявляється в сукупності сформованих соціально значущих якостей особистості, що ґрунтується на нормах моралі, закону, вчинків людини. Культура поведінки виражає, з одного боку, моральні вимоги суспільства, закріплені в нормах, принципах, ідеалах закону, а з іншого — засвоєння положень, що спрямовують, регулюють і контролюють вчинки та дії людини.

Процес громадянського виховання особистості значною мірою зумовлюється змістовими характеристиками освітніх предметів, які сприяють оволодінню системою знань про людину та суспільство. Крім того, оволодіння системою знань формує здатність усвідомлювати місце своєї спільноти серед інших спільнот світу, норми міжнародного спілкування та взаємодії.

У Концепції громадянського виховання особистості підкреслюється, що весь освітній процес у закладах освіти має бути насичений різними аспектами громадянського виховання. Проте особлива роль тут належить предметам соціально-гуманітарного циклу, а саме: історії, географії, природознавству, суспільствознавству, літературі як українській, так і світовій. До них долучаються й предмети художньо-естетичного циклу, а також ті, що входять до шкільного компонента освіти.

Безперечно, громадянське виховання у сучасному виховному процесі

має надзвичайно важливе значення. Повноцінне формування особистості не може позитивно реалізовуватися без громадянської основи. Сьогодні, як ніколи, важливо спрямовувати дітей і молодь на вибір громадянсько-національних ідеалів та ціннісних орієнтацій у їхньому житті. Всебічне виховання підростаючої особистості в наш час не має сенсу без громадянського компонента. Ефективність виховання громадянськості, як і багатьох інших особистісних характеристик, значною мірою визначається реалізацією у виховному процесі діяльнісного підходу, відповідно до якого в структурі особистості виникають і закріплюються передусім ті новоутворення, у «конструювання» яких індивід вкладає свої почуття, власну працю, енергію, конкретну дію, проявляючи цілеспрямовану активність.

На даний період розвитку держави, у пору активних демократичних перетворень ми маємо змогу реалізовувати у виховній практиці ті громадянські надбання, які будуть сприяти вибору активної життєвої позиції та свідомого формування громадянського світогляду нашої молоді.

Інноваційні форми роботи опорної школи щодо громадянського виховання учнів

Головною метою національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні є становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявити національну гідність, знати свої обов'язки і права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, поводитися компетентно, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізовуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури.

Сучасна школа покликана формувати свідомого громадянина, тому й відіграє значну роль у громадянському вихованні.

Метою громадянського виховання є забезпечення побудови демократичного громадянського суспільства. Найважливішим етапом – школа. Остання бере дитину із сім'ї, де вона виховується індивідуально, прилучає її до національної культури, традицій, гуманістичних демократичних цінностей. Саме в школі закладаються основи громадянського суспільства, учень стає громадянином, який виходить в життя соціальною істотою, здатною служити реалізації загальнолюдських ідеалів. Тому актуальним і необхідним є запровадження системи громадянського виховання в школі.

Громадянське виховання в загальноосвітній школі № 5 м. Лебедина Сумської області спрямоване на навчання дітей демократії, вкорінення в життя цінностей відкритого й справедливого суспільства, вироблення поваги до принципів і правил життя суспільства як своєрідної школи, де навчають жити спільно, громадою, як важливого засобу формування демократичної політичної культури. Це постійний процес навчання і виховання, як жити за умов сучасної держави, як належить дотримуватися її законів, але й

водночас не дозволяти владі порушувати особисті права, домагатися від неї здійснення власних правомірних потреб.

Наша школа почала працювати над переходом до системи громадянської освіти та виховання з вересня 2008 року, поставивши перед собою проблему: «Громадянське виховання як фактор розбудови сучасної школи». Здійснюючи громадянську освіту, педагоги переслідують мету, що полягає у попередженні соціальної анемії, вихованні патріотизму, поширенні знань про права людини й громадянина, про громадянську відповідальність. Плануючи роботу, колектив поставив перед собою завдання щодо поширення нових, відповідних демократичним цінностям, форм освіти.

Роботу спланували у три етапи:

I етап

- Вивчення проблеми громадянської освіти та виховання.
- Накопичення літератури з даної проблеми.
- Налагодження контактів з центрами, які займаються питаннями громадянської освіти та виховання.
- Реформація системи шкільного самоврядування.
- Використання елементів системи громадянської освіти в процесі навчання та виховання учнів.

II етап

- Упровадження в навчальний план школи предметів громадянознавства.
- Поширення активних форм та методів навчання основам демократії.
- Розвиток критичного мислення та навичок дискусії.
- Розвиток навичок соціального спілкування.
- Розвиток громадянської грамотності та відповідальності.
- Співпраця шкільної громади з державними та міжнародними центрами громадянської освіти.

III етап

- Моніторинг рівня громадянської освіченості та навченості учнів

школи.

- Аналіз результатів моніторингу.
- Планування подальшої роботи школи в системі громадянського виховання.

Здобувши певні напрацювання у питанні громадянського виховання і певні результати, школа вийшла на рівень міста як лідер у даному питанні.

У зв'язку з цим за наказом міського відділу освіти школа визначена і працює як опорна з громадянського виховання. Основними напрямками роботи школи є підпорядкування цілей, завдань, форм виховної роботи з учнями, що передбачає формування найкращих рис особистості, енергійної, активної, працелюбної, порядної, чесної, справедливої, якостей лідера, виховання морально й фізично здорового покоління зі стійкими моральними переконаннями, свідомих громадян України.

У Концепції громадянського виховання особистості підкреслюється, що весь освітній процес у навчальних закладах має бути насичений різними аспектами громадянського виховання. Проте особлива роль тут належить предметам соціально-гуманітарного циклу, а саме: історії, географії, природознавству, суспільствознавству, літературі як українській, так і світовій. До них долучаються й предмети художньо-естетичного циклу, а також ті, що входять до шкільного компонента освіти.

На наш погляд, окрім офіційних навчальних планів, треба визнати важливість неофіційних занять. Вони стосуються упорядкування шкільною громадою стосунків між її учасниками. Ці стосунки мають втілювати основні цінності і принципи демократичної держави.

З метою подальшої розбудови освітнього простору, оновлення змісту освіти, що відбувається за рахунок особистісно зорієнтованої парадигми, починаючи з 2010 року, в навчальний план школи впроваджується викладання навчальних курсів за вибором громадянознавчого спрямування.

Оскільки громадянська освіта спрямована на формування знань, умінь, навичок і громадянських компетенцій, потрібних для життя в демократичній державі, предмети з громадянської освіти викладаються вже з початкових класів.

Запропоновані курси з елементами громадянського виховання в початкових класах відновлюються лише з 7 класу, що не дає змоги забезпечувати принцип системності в навчанні. Ліквідувати таку проблему покликані програми курсу «Громадянознавство» для 6 класів, які є складовою частиною суспільствознавчих наук та курс «Вчимося бути громадянами», який продовжується в 7 – 8 класах.

Мета курсу: формування у дітей національної свідомості та самосвідомості, громадянської культури та позиції, мотивація до активної участі у суспільно- політичному житті країни, яка базується на принципах демократії.

У процесі роботи учні отримують певні інтелектуальні та практичні навички. Серед них особливе місце відводиться вмінню розробляти стратегію вирішення проблемних ситуацій, критично сприймати, аналізувати інформацію, вміння відстоювати свої права та захищати права громадян, які потребують особливої опіки (як політичні так і економічні); комунікативні, культурологічні, самостійності, та інші.

Однією із складових частин реалізації громадянської освіти та виховання в школі є встановлення міжпредметних зв'язків громадянської освіти.

Громадянознавчі компетентності можна й треба розвивати не лише в рамках окремих предметів, а й через викладання передбачених навчальним планом предметів інших курсів.

Повноцінне забезпечення ресурсу школи з громадянського виховання відбувається за рахунок діяльності опорної школи. У плані роботи опорної

школи є такі розділи: «Робота психолога - педагогічних семінарів», «Робота учнівського самоврядування», «Робота з батьками», «Основні виховні заходи».

За період роботи опорної школи відбулися семінари для класних керівників та вчителів - предметників. Кожен семінар поєднував фахівців однієї з галузей державного стандарту освіти. Основною метою цих заходів було напрацювання робочих матеріалів з міжпредметного підходу до формування громадянської компетентності учнів. У подальшому ці матеріали будуть випробовуватися, вноситимуться зміни.

У Лебединській загальноосвітній школі I-III ступенів № 5 активно запроваджується проведення уроків за рахунок реалізації міжпредметних зв'язків, які допомагають поширювати серед учнів принципи громадянського виховання. Творчі групи вчителів працюють над виявленням та впровадженням громадянознавчих компетенцій, формуванням громадянських компетентностей, які включають такі компоненти: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний.

Виховна діяльність педагогічного колективу школи спрямована на реалізацію проблемної теми «Я – людина, патріот, громадянин, гуманіст, сім'янин», мети та завдань виховної ланки щодо здійснення системного підходу до формування громадянської позиції школяра, надання допомоги у виробленні свого індивідуального досвіду життєдіяльності. Головна увага приділялася формуванню громадянина – патріота України, створенню умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів, виховання громадянина з демократичним світоглядом і культурою, який не порушує прав і свобод людини, виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, формування належних гігієнічних навичок і засад здорового способу життя.

Крім цього, виховний процес будується із урахуванням вимог сьогодення, які висвітлені в інформаційно-правових документах,

регламентуючих організацію виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Позакласна і позашкільна робота була й залишається вагомим складовим виховання сучасної молоді. У цьому контексті особливої уваги набуває громадянське виховання, метою якого є формування в учнівській молоді досвіду ефективної та свідомої участі в житті громади, моделювання ситуацій і різноманітних соціальних ролей, форм політичної участі, актів соціальної поведінки, що дають змогу реалізувати громадянські права й свободи в малому та великому соціумі. Тут доречні такі форми громадянського виховання, які прилучають учнів до активної участі у громадському житті, співпраці з державними органами та різноманітними громадянськими структурами, ініціювання корисних суспільних справ.

Річний план роботи школи передбачає систему роботи з питання громадянського виховання. Адміністрація та педагогічний колектив, працюючи над удосконаленням змісту роботи з громадянського виховання, протягом навчального року провели засідання педагогічної ради «Діяльність педагогічного колективу школи з проблеми розвитку громадянської активності, самостійності та організаторських здібностей школярів», це питання було предметом обговорення на засіданнях науково-методичної ради, та успішно реалізовується через проведення предметних тижнів, декади «За здоровий спосіб життя», місячника еколого – краєзнавчої роботи, заходів місячника громадянського виховання, співпраці з Радою ветеранів і

т.п.

Громадянська освіта в школі - це не просто окремий предмет, це цілий комплекс заходів, спрямованих на формування громадянина, здатного приймати свідомі рішення та впливати на життя суспільства. Позакласна робота в нашій школі здійснюється через нову, дуже цікаву для дітей форму: роботу

над проектами. Проектна діяльність за участю школярів, батьків сприяла переходу навчального закладу від режиму функціонування до режиму розвитку, за умов якого набули пріоритету питання інноваційної діяльності педагогів, громадські стосунки школи та інших інституцій. Завдяки цьому школа успішно співпрацює з громадськими організаціями: Рада ветеранів, воїнів –афганців, Союз Чорнобиль, «Молодь регіонів України».

Активно співпрацюють з позашкільними установами та громадськими організаціями :

- загін «Волонтери»;
- загін «Юні пожежники»;
- загін «Юні інспектори руху»;
- громадський шкільний наркологічний пост.

Учні школи брали участь в обласному конкурсі з патріотичного виховання, де проект посів II місце.

Позакласний варіант реалізації моделі громадянського виховання школа активно впроваджує в систему освіти за рахунок соціального проектування. Щорічно проводиться конкурс соціальних міні-проектів серед учнівських колективів. Для їх виконання класи поділяються на окремі групи. Кожна із груп отримує завдання підготувати наступну інформацію:

- про структуру органів державної та місцевої влади, сферу їхньої відповідальності та повноваження;
- про громадські організації, групи за інтересами, засоби масової інформації, які є найактивнішими у громадському житті Вашої місцевості, регіону;
- про технологію проведення опитування, анкетування та аналізу їх результатів;

- про основні правила ділового етикету (написання листа, ведення розмови по телефону, проведення ділової зустрічі тощо);
- про найвагоміші досягнення, перспективи розвитку та найболючіші проблеми вашого міста тощо.

Важливим є співпраця школи з Асоціацією «Нова Доба», яка є ініціатором дитячих проектів на конкурс «Слідами історії», що став одним з основних в Україні. Цей конкурс також змінює методологію нашого ставлення до викладання історії. Наша школа також є учасником організованої «Новою Добою» акції, яка сприяє

поширенню громадянської свідомості у молодого покоління – «Громадянин».

Крім національних та міжнародних проектів, що дуже важливо, вчителі з учнями працюють уже над власними проектами: початкова школа – «Карта України», «Мої тварини», середня школа – «Екологічний стан на планеті»,

«Діти дітям» і т.д..

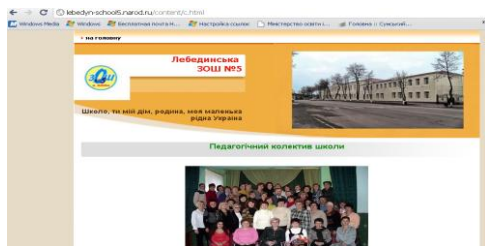
Участь у міжнародній Програмі обміну лідерами «Flex» дала змогу вийти на міжнародний рівень спілкування, спільну роботу над проектами українських та американських дітей. Участь у даній

програмі забезпечила можливість наших учнів навчатися в США.

Ця форма роботи дає можливість школярам навчатися застосовувати отримані знання, вирішувати різні суспільно-політичні питання чи з проблемами сучасного суспільства. Головне, вони набувають навичок колективної роботи в процесі досягнення загальної мети, вміння

оцінювати ситуацію, приймати рішення в ситуації, приймати рішення в спірних питаннях та відстоювати їх.

Проект «Шкільний веб - сайт як засіб спілкування зі світом» ставить за мету надати учнівській молоді можливість через навчання та безпосередню практику набуття досвіду соціальної активності, формування громадянської компетентності та правової культури на основі демократичних принципів та засад. Практичним результатом стало створення сайту школи, проведення серії навчально-практичних семінарів по технології соціального проектування для вчителів та учнівської молоді.

Волонтерський рух у школі є складовою одного із пріоритетних напрямків виховання на сучасному етапі – громадянського виховання. Ним охоплений увесь учнівський колектив навчального закладу, а це 651 учень школи, вчителі, батьки, випускники.

Різниця між підходами нашої школи як опірної з громадянського виховання та інших шкіл, які проводять акції для громади, полягає в тому, що, на відміну від проведення окремих акцій, школа № 5 пропонує організувати систему, яка включає не лише учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади. Ця система сприяє тому, щоб людина стала активним членом своєї громади, щоб учні-волонтери ставали дорослими-волонтерами.

Батьки, вчителі та інші члени громади, які залучені до волонтерських акцій, стають зразком того, щоб присвячувати свій час тому, що для вас є дорогим і значущим, - це природна й необхідна частина життя в демократичному суспільстві.

Девізом соціального проекту «Ветеран живе поруч» стали слова: «Хай оживає істина стара: Людина починається з добра». Мета проекту: залучення дітей у соціально-

вмотивовану діяльність (волонтерський рух), формування толерантного, гуманного ставлення до людей похилого віку, людей з особливими потребами, виховання поваги до старших, історії свого краю. Практичні результати: проведено акцію «Вшануймо старість».

Пропаганда здорового способу життя, профілактика захворювань, запобігання вживанню алкоголю та тютюнопалінню, наркоманії є одним з завдань роботи волонтерського загону під час проведення акції «За здоровий спосіб життя». Волонтери приготували виступ агітбригади і під час перерв у приміщенні школи закликали учнів підтримати хворих на СНІД.

Щороку напередодні Дня людей похилого віку учні відвідують людей похилого віку, готують привітання, подарунки. Ці зустрічі волонтери планують продовжити на майбутнє.

Однією з поширених та ефективних форм вrostання школи в демократичні основи є самоврядування. Найкращий спосіб пізнання

демократії - це набуття власного досвіду щодо неї.

Удосконалення системи самоврядування було розпочато зі створення Ради учнівського самоврядування, на чолі якої стоїть голова Ради з центрами управління. Мета: включення всіх учнів у планування, організацію та виконання основних завдань загальношкільного об'єднання.

Шкільне самоврядування є однією із важливих умов залучення учнів до громадської діяльності. Самоврядування виховує ініціативу, активність, самостійність, самокритичність, відповідальність, організаторські здібності, формує вміння планувати, обирати головні

напрямки у роботі, чітко налагодити контроль і перевірку виконання, правильно розподіляти обов'язки, забезпечити координацію дій. Учні висловлюють свою думку, беруть участь у прийнятті рішень, що стосуються їх життя. Самоврядування в загальному навчальному закладі для учнів – справжня школа демократії, школа громадянського становлення підростаючого покоління.

Слід відмітити відчутну підтримку міського голови, його заступника, відділу освіти у питанні активізації шкільного самоврядування.

Вже на початку 2007 року органи місцевого самоврядування м. Лебедин разом з територіальною громадою розпочали роботу над вирішенням питання: як саме організувати не формальне, а дієве самоврядування в місті, зокрема в загальноосвітніх навчальних закладах. Головною метою було прагнення об'єднати розрізнені дитячі колективи, які б мали спільні цілі та несли відповідальність за прийняті рішення. Певна річ, ніяких конкретних

рекомендацій щодо запровадження громадянського виховання не було.

Маючи серйозні наміри, колектив школи приступив до реального створення місцевого самоврядування у школі. На початку жовтня 2008 р. у школі був проведений «круглий стіл» з економічних проблем міста за участю мера. Під час зустрічі були дані практичні поради щодо створення у школі основ місцевого самоврядування.

Цікаві заняття у формі «круглих столів», рольових ігор, дискусій сприяли розповсюдженню серед молоді ідеї демократизації суспільних цінностей, набуттю практичних навичок, необхідних для активних і відповідальних дій у демокра-

тичному суспільстві.

Ознайомлення учнів з роботою відділів міськвиконкому дали можливість залучити учнів школи до реальних проблем міста, ознайомитись на практиці з основами місцевого самоврядування.

Це не гра в мерію, а навчання з моделюванням елементів дорослого громадянського життя.

Одержані знання про місцеве самоврядування діти застосовують у шкільному самоврядуванні. Тому адміністрація школи підтримала ініціативу дітей провести ділову гру «Вибори голови школи № 5». Під час підготовки до виборів постало питання: «Оберемо голову, а що далі?». Було прийнято рішення, що гру треба перетворити на реальне життя та створити в школі самоврядування, яке схоже за структурою на міське. Внаслідок активної передвиборчої агітації першим шкільним головою у квітні 2007 р. було обрано Плужник Дарину. З цього дня в нашій школі почалося становлення та розвиток сучасного учнівського самоврядування, заснованого на демократичних принципах.

Одна з важливих ланок процесу виховання учнів є шкільний музей, який сприяє формуванню у молодого покоління національної свідомості, громадських якостей, збереженню духовної єдності поколінь, історико – культурної спадщини свого народу, удосконаленню навчально – виховного процесу, розвитку творчих інтересів учнів до пошукової, природоохоронної, народознавчої роботи, під час якої учні збирають історичні документи, предмети побуту, записи спогадів, вчаться брати інтерв'ю. рішенням учнівського самоврядування було створити музей історії школи.

Відомий вчений і громадський діяч Д.С.Лихачов у своїх «Листах про добре і прекрасне» пророче написав: «Любити свої враження дитинства, свою школу, своє місто чи село, свою країну, свою культуру і мову необхідно для морального вибору людини. Адже людина - це не степова рослина

перекотиполе, яку осінній вітер гонить степом». З цим важко не погодитись. Музей історії школи сприяє формуванню в учнів почуття патріотизму, виховуючи у них любов до України, до свого міста Лебедина, до рідної школи, гордість за героїчне і трудове минуле своїх земляків, їхні досягнення у праці сьогодні, викликає бажання наслідувати у власному житті кращих випускників школи.

При музеї працює опікунська рада, яка створена на добровільних засадах з числа педагогічних працівників, ветеранів праці, війни, завідуючої методичним кабінетом міськво, батьків учнів, керівників шефських підприємств, які надають методичну та практичну

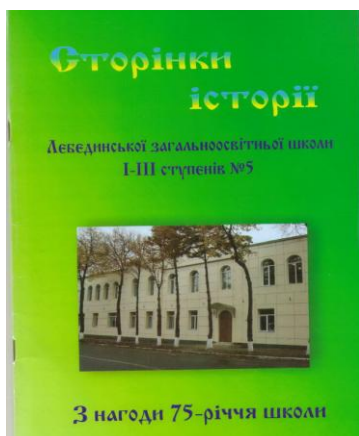
допомогу музею.

Рада музею очолила дослідницьку діяльність згідно з тематикою музею.

Було створено пошукові загони, проведено експедиції, краєзнавчі походи, екскурсії до музеїв, зустрічі з

ветеранами праці школи, з її випускниками. Пошуковці працювали в архівах міста, місцевих бібліотеках, газетах «Життя Лебединщини», «Будьмо разом».

Створено фонди музею, які були використані при оформленні стаціонарних експозицій: «Ці чудові роки шкільні», «Директором школи може бути той, чия праця є взірцем для других вихователів»,

«Школа вчить, а життя навчає», «Серце, віддане дітям», «Школа на сторінках преси», «Наші випуски», «Нагороди школи», «Наші шефи», «Сторінки минулого», «Сьогодення Лебединщини», «Скорботні сторінки історії», «Видатні спортсмени нашої школи», «Зачарована професією», «Наші вчителі»,

«Виховуємо громадянина XXI століття».

Результатом співпраці учнів, учителів, батьків, випускників є видання книги до 75-річчя заснування школи «Історія Лебединської загальноосвітньої школи I-III ступенів №5».

Школа завжди розвиває партнерські відносини. Партнерство – це встановлення та розвиток взаємовигідних відносин між школою, учителями, учнями, членами громади та спонсорами для спільного вирішення загальних проблем. Партнерствам на базі школи властиві такі характеристики: взаємовигідність; прозорість; двостороннє спілкування; чесність; повага; рівність.

Партнерство на базі школи - це можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи для задоволення потреб та інтересів громади. Школа тісно співпрацює з Харківським національним аерокосмічним університетом ім. Жуковського, молодіжною громадською організацією міста, радою старшокласників міста,

відділом у справах сім'ї та молоді, відділом культури.

Учнів школи хвилюють проблеми міської громади, молоді міста. Тому учні школи № 5 щорічно беруть участь у конкурсі «Якби мером міста був я», метою якого є вирішення хоч однієї проблеми за участю учнів школи.

Представники учнівського самоврядування школи взяли активну участь у «круглому столі» за участю міського голови та іншими

представниками влади, де школярі пропонували своє бачення вирішення проблем благоустрою міста.

Важливим напрямком виховання громадянина є екологічне виховання. З давніх-давен природа була основою життя

людини. Проте природа не безмежна у своїй щедрості і не залишається байдужою до проявів споживацького, егоїстичного ставлення до неї. Тому юні екологи школи серйозно взялися за роботу: вони беруть участь у міських заходах, розробляють буклети з природоохоронної тематики. Так, під час акції були обговорені проблеми збереження зелених насаджень. Цього року наші екологи працюють над проблемою збереження ендеміків м. Лебедина. Краєзнавці-екологи проводять активну природоохоронну, дослідницьку роботу, вивчають і пропагують пам'ятки природи рідного краю, працюють на екологічних стежинах, систематично беруть участь в експедиціях, походах, екскурсіях по рідному краю. Учасники обласної еколого-краєзнавчої експедиції «Зелені перлини Сумщини», обласного етапу Всеукраїнського екологічного конкурсу «Мій голос я віддаю на захист природи». Учні проводять активну природоохоронну роботу в школі та серед населення міста. Організують у музеї виставки природоохоронної діяльності «Ти в цьому світі не один».

Учні стали активними учасниками соціальних проектів «Екологічна стежка», «Школа-квітник», «Майбутнє лісу в твоїх руках», «Тиждень козацької слави», «За здоровий спосіб життя», «Історія школи в особах», відкритих уроків та годин спілкування громадянознавчого спрямування: «Українська державність», «Як знайти справжнього друга», «Соціальні норми. Чому їх потрібно дотримуватися».

Учні школи багато подорожують. Лише в цьому навчальному році діти відвідали міста Суми, Тростянець, Путивль, Батурин, Львів, Харків.

Оскільки громадянина нової доби може виховати педагог, який володіє сучасними

технологіями навчання і виховання, дирекція школи визначає роботу з педагогічними кадрами як цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації цілей діяльності й появи нових технологій. Впровадження педагогічних методик та інноваційних виховних технологій, що є однією із передумов підвищення ефективності громадянського виховання, передбачає узгоджене функціонування таких складових методичної системи, як:

а) впровадження передового педагогічного досвіду, прогресивних ідей світової і вітчизняної наукової та народної педагогіки, нових концепцій виховання й розвитку особистості;

б) дослідницько-експериментальна робота;

в) науково-методичне забезпечення освітньої діяльності;

д) діяльність психологічної служби тощо.

Така організація методичної роботи дає класним керівникам, всьому педагогічному колективу можливість виробляти інноваційний стиль діяльності.

Найбільш поширеними й ефективними формами методичної роботи є: науково-практичні конференції, педагогічні читання, тренінги, педагогічні та методичні консилиуми, наукові симпозиуми, методичні тижні, організація наставництва, ділові ігри тощо. В процесі підготовки й здійснення цієї діяльності

велика увага приділяється залученню до неї кожного педагога.

Підвищенню рівня педагогічної майстерності класних керівників сприяє їх участь у проблемно-цільових шкільних семінарах: «Соціально-психологічні механізми громадянського виховання»,

«Конституційні засади громадянського виховання», «Громадянська спрямованість уроків та позаурочних видів діяльності», «Громадянськість як психологічна якість» тощо.

Важливу роль в організації методичної роботи відіграє міський методичний кабінет. У ньому зібрані фахові журнали, газети; створені картотеки методичної літератури, матеріалів роботи над проблемною темою школи в цілому та окремих кафедр, відкритих уроків учителів шкіл, інформаційний каталог передового педагогічного досвіду вчителів міста; оформлені матеріали з питань упровадження нових інноваційних технологій, проведення сучасного уроку, роботи вчителів-початківців, діяльності творчих груп, проведення атестацій, науково-практичних конференцій; демонструються посібники, наукові праці вчителів, проводяться консультації з проблеми.

Таким чином, цілеспрямована робота з педагогічними кадрами сприяє:

- а) оперативному і ґрунтовному вивченню класними керівниками теоретичних основ громадянського виховання, досягнень педагогічної і психологічної наук, застосуванню ними набутих знань на практиці;
- б) підвищенню рівня їхньої професійної майстерності;
- в) підвищенню рівня громадянського виховання.

Завдяки плідній роботі ради з питань захисту прав дитини, класних керівників, зв'язку з міським відділом у справах дітей, кримінальною міліцією у справах неповнолітніх, батьківською громадою вдалося подолати таке негативне явище, як невідвідування школи неповнолітніми, підвищити увагу батьків до соціального оточення дітей.

Інформаційне забезпечення виховного процесу здійснює шкільна бібліотека. Бібліотекар, плануючи комплекс заходів з громадського виховання, має чітко орієнтуватись в термінах – громадянин, громадянськість, громадянське суспільство, громадянське виховання. Сучасна законодавча і нормативна база в нашій державі визначає громадянина як людину, яка живе в демократичній країні і має конституційні невід'ємні громадянські права, свободи і обов'язки. Громадянин реалізує і захищає свої права і свободи, дотримується існуючого порядку і разом з тим вимогливо ставиться до влади, бере активну участь у громадському

суспільно – політичному житті держави з метою захисту демократичних цінностей і громадянських свобод. Вихованню саме такого громадянина має сприяти сучасна бібліотека. Сьогодні ставить перед бібліотекарем важливе і невідкладне завдання – виховати свідомого громадянина, патріота рідної землі, який володіє всіма перерахованими вище якостями.

Актуальними є інформаційні місячники, декади, тижні громадянської тематики, предметні дні, дні нової книги тощо. Бібліотечний фонд розкривається за допомогою книжкових виставок, тематичних полиць: «Конституція – паспорт держави», «Ми – українці», «В родиннім колі ми усі єдині», «Колись історія назве наш час народженням людини», «Мій отчий край ні в чому не повторний», «Держава. Молодь. Закон», «Україна:

утвердження незалежної держави» та інші.

Перспективним планом розвитку Лебединської загальноосвітньої школи I – III ступенів №5 на 2010-2015 рр. визначено формування громадсько - орієнтованої школи, головною метою

діяльності якої є: відповідність запитам громади, інтересам і здібностям учнів, орієнтованих на випробування власних можливостей у різних сферах життєдіяльності через формування компетентностей необхідних для самостійного, індивідуального та колективного діяння, самопізнання, саморозвитку. Грунтуючись на принципах поваги до демократичних ідеалів людства і активного партнерства школи, сім'ї та місцевої громади такий підхід допоможе в реалізації особистісного соціального та професійного визначення школяра.

Сьогодні, у пору активних демократичних перетворень, ми маємо змогу реалізовувати у виховній практиці ті громадянські надбання, які будуть сприяти вибору активної життєвої позиції та свідомого формування громадянського світогляду нашої молоді.

Ми впевнені, що громадянське виховання є пріоритетним напрямком діяльності сучасної школи.

Інноваційні методики роботи з педагогами з громадянського виховання

Велика увага в школі приділяється впровадженню педагогічних методик та інноваційних виховних технологій у процесі методичної роботи.

Адміністрація школи, застосовуючи механізми системного мислення, визначає роботу з педагогічними кадрами як цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації цілей діяльності й появи нових технологій. Впровадження педагогічних методик та інноваційних виховних технологій, що є однією із передумов підвищення ефективності громадянського виховання, передбачає узгоджене функціонування таких складових методичної системи, як:

а) впровадження передового педагогічного досвіду, прогресивних ідей світової і вітчизняної наукової та народної педагогіки, нових концепцій виховання й розвитку особистості;

б) дослідницько-експериментальна робота;

в) апробація експериментальних методик;

г) науково-методичне забезпечення освітньої діяльності;

д) робота школи професійної компетентності;

є) діяльність психологічної служби тощо.

Така організація методичної роботи дає класним керівникам, всьому педагогічному колективу можливість виробляти інноваційний стиль діяльності. У школі значна увага приділяється формуванню в кожного педагога педагогічної культури.

Аналіз роботи показує, що вершиною педагогічної культури вчителя є постійна орієнтованість на самовдосконалення, мірилом — педагогічна майстерність, гранями — культура спілкування, духовне багатство, педагогічна етика; стрижнем — любов до дітей; базою — професійна підготовленість; фундаментом — світогляд.

Всі форми методичної роботи (масові, групові, індивідуальні) спрямовані

на задоволення інтересів, духовних і професійних потреб педагогічних кадрів, сприяють формуванню в них активної життєвої позиції, забезпечують єдність знань, методичних умінь, особистих якостей, мовної культури, педагогічної техніки, такту й оптимізму, розвиток наукової ерудиції вчителів.

Найбільш поширеними й ефективними формами методичної роботи є: науково-практичні конференції, педагогічні читання, тренінги, педагогічні та методичні консилиуми, наукові симпозіуми, методичні сесії, організація наставництва, ділові ігри тощо. В процесі підготовки й здійснення цієї діяльності велика увага приділяється залученню до неї кожного педагога.

Підвищенню рівня педагогічної майстерності класних керівників сприяє їх участь у проблемно-цільових шкільних семінарах: «Соціально-психологічні механізми громадянського виховання», «Громадянська спрямованість уроків та позаурочних видів діяльності», «Громадянськість як психологічна якість» тощо.

Мета таких семінарів — розширити знання учителів, навчити їх орієнтуватися в педагогічних інноваціях, забезпечити опанування ними сучасних методів громадянського виховання, виробити в них уміння організовувати цей процес на основі впровадження наукових досягнень і передового педагогічного досвіду.

Тема семінару, питання для обговорення, а також списки рекомендованої літератури повідомляються заздалегідь. За темою добираються відповідні педагогічні задачі, вправи, ситуації.

Обговорюючи ті чи інші питання, класні керівники, вчителі - предметники ґрунтовно аналізують шляхи вдосконалення та оновлення змісту, форм, методів роботи з учнівською молоддю в умовах школи. В процесі проведення занять ведучі-методисти ставлять педагогам питання, дають різні за складністю пізнавальні завдання, створюють проблемні ситуації. Заняття побудоване таким чином, щоб активізувати пошукову діяльність класних керів-

ників, спрямовану на розв'язання складних проблем громадянського виховання учнів, забезпечити правильне методологічне обґрунтування ними своїх висновків, сприяти виробленню в них умінь і навичок висловлення власних думок і суджень. Крім того, проводяться практичні заняття, орієнтовані на формування в педагогів умінь і навичок аналіз стану виховної роботи, визначення рівня громадянської вихованості учнів.

Таким чином, удосконаленню методичної роботи з педагогічними кадрами сприяє запровадження її активних форм і видів. Ми дбали, щоб на всіх етапах нашої дослідницько-експериментальної діяльності зміст і форми методичної роботи оновлювалися.

На першому етапі дослідження застосовувалися такі форми й види діяльності класних керівників, як лекції, семінарські заняття, конференції з обміну досвідом, самостійна робота з вивчення документів, теоретичної спадщини видатних педагогів, групові та індивідуальні консультації. На другому ці форми роботи доповнювалися практикумами з моделювання творчої діяльності учнів, діалогами, психологічними тренінгами, педагогічними консиліумами. На третьому етапі ми запропонували лекції-бесіди, лекції-консультації, колоквиуми, наукові симпозіуми, ділові та особистісно-рольові ігри, засідання «круглого столу», дискусії, педагогічні читання, науково-практичні конференції, педагогічні мости, методичні сесії.

Важливу роль в організації методичної роботи відіграє міський методичний кабінет. У ньому зібрані фахові журнали, газети; створені картотеки методичної літератури, матеріалів роботи над проблемною темою школи в цілому та окремих кафедр, відкритих уроків учителів міста, інформаційний каталог передового педагогічного досвіду вчителів міста; оформлені матеріали з питань запровадження нових інформаційних технологій, проведення сучасного уроку, роботи вчителів-початківців, діяльності творчих груп, проведення атестацій, науково-практичних конференцій; демонструються посібники, наукові праці вчителів, проводяться консультації з проблеми.

Таким чином, цілеспрямована робота з педагогічними кадрами сприяє:

- а) оперативному і ґрунтовному вивченню класними керівниками теоретичних основ громадянського виховання, досягнень педагогічної і психологічної наук, застосуванню ними набутих знань на практиці;
- б) підвищенню рівня їхньої професійної майстерності;
- в) підвищенню рівня громадянського виховання.

Метод проектів як складова частина громадянського виховання

Громадянське виховання —
цілеспрямований, систематичний,
регульований процес, що має на меті
утвердження у свідомості нації, народу
етнічної, культурної, мовної єдності, своєї
національної неповторності, вагомості
багатючих національних ресурсів, любові до

Вітчизни. Воно позитивно впливає на весь процес діяльності людей даної нації, на формування людини як носія національної свідомості, патріота своєї країни.

Один із вагомих факторів українського патріотизму — ставлення громадянина України до української державності. Другим українським національним чинником і показником патріотизму є українська мова, а саме сприйняття мови як визначального фактора українського патріотизму, українського державницького мислення, української національної самосвідомості. Третє — це осмислення історії свого народу — необхідний і закономірний процес, який дозволяє зробити, з точки зору сьогодення, певні висновки зі складного, часом суперечливого, часом драматичного минулого.

У своїй роботі вчителі нерідко використовують метод проектів, який передбачає поєднання різноманітних засобів навчання і виховання, інтегрування знань, умінь із різних галузей науки, технології, творчість учнів.

Починаючи роботу над певною проблемою, слід правильно визначити напрямки роботи, зокрема основні етапи дослідження.

Працюючи над проектом «Україна - минуле і сучасне» разом із учнями нашої школи, вчителі спостерігали, як народжувалися різні ідеї пошукової роботи. На підготовчому етапі учні визначали шляхи реалізації проекту:

- визначення актуальних проблемних питань періоду становлення української держави;
- вибір проблеми дослідження;

- джерела інформації з цього питання;
- збір наявної інформації, систематизація зібраного матеріалу за певними напрямками;
- презентація проекту;
- реалізація його.

Діяльність учнів у роботі над проектом завжди зорієнтована на самостійність. Протягом певного відрізка часу вони працюють у парах, індивідуально, у групі.

Спостерігаючи за роботою своїх учнів, учителі приємно дивувались, коли до роботи бралися і ті діти, які не проявляли себе під час уроків.

Матеріали таких проектних пошуків і досліджень можна використовувати і для написання рефератів, курсових робіт, а також брати участь і у Малій академії наук.

Виконуючи проекти дослідження тієї чи іншої проблеми, ми вчимо дітей самостійно відшукувати шляхи реалізації поставлених завдань, брати на себе відповідальність за прийняття тих чи інших рішень, бути компетентними у питаннях, які вони досліджують. Тим самим ми сприяємо громадянському становленню учнів, умінню практично застосувати навички і вміння, проявляти ініціативу і свободу вибору.

І це справді громадянське виховання.

Патріотичне виховання в системі громадянського виховання

Розкриваючи систему виховної роботи з учнями педагоги Лебединської загальноосвітньої школи I-III ступенів №5 визначили, що першочерговим завданням є утвердження принципово нової ролі виховної роботи з дітьми та учнівською молоддю. З одного боку, ми прагнемо зберегти кращі традиції працелюбства, високого морального духу, життєстверджуючих ідеалів, відданості рідній землі, Батьківщині, які є характерними для Лебединщини. З іншого боку, виховання відбувається лише як міжособистісна взаємодія. Крім того, посилюються негативні явища в молодіжному середовищі, зростає вплив засобів масової інформації, які насаджують молоді ідеали, протилежні тим, що намагається виховати школа.

Пріоритетами для нас є загальнодержавні завдання: виховання громадянина України, залучення учнів до загальнолюдської та національної культури, збереження морального, фізичного і психічного здоров'я дітей, створення умов для розвитку особистості, виховання патріотизму, любові до рідної землі. Система виховної роботи в школі спрямована на створення умов для розвитку громадянина України.

Учні школи беруть участь у творчих конкурсах юних поетів Лебединщини, Міжнародному конкурсі знавців української мови ім. Петра Яцика, конкурсі шкільних газет та ін.

Міський відділ освіти приділяє значну увагу підготовці вчителів до педагогічної діяльності в умовах модернізації освіти, до виховання сучасного покоління молодих громадян.

Системною є робота міського методичного кабінету. Проведено низку науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з проблеми виховання в цілому і патріотичного зокрема, здійснюється навчання педагогічних працівників на курсах підвищення кваліфікації. В центрі уваги

— сучасні технології виховної роботи, зокрема, особистісно - орієнтовані, проблеми виховання толерантності, патріотизму, національної свідомості.

Особливої популярності в школі набула сьогодні громадянська освіта. Різними проектами цього напрямку охоплено всіх учнів школи.

Педагоги школи прагнуть по-сучасному осмислити й проблему виховного ідеалу. У скарбниці виховання підрастаючого покоління значним є потенціал тих людей, які протягом століть творили культурну спадщину області. Імена Володимира Даля, Бориса Грінченка відомі нашій молоді. Дотримуючись ідеї як духовної, культуротворчої, а не політичної домінанти, виховуємо в дітей пошану до історії та культури своєї малої батьківщини, до повсякденної праці людей сьогодення.

Інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій вимагає формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я, виховання на кращих патріотичних традиціях. Згадаймо педагогічну спадщину Василя Сухомлинського, більшість думок якого є надзвичайно сучасними й сьогодні:

«Патріотичне виховання — це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, визнає, робить, чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

Патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла. І дуже складно пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею».

«...дуже важливо, щоб з дитинства в людини було духовне життя в світі моральних цінностей — святинь нашої Батьківщини, нашої історії, нашого народу. Суть духовного життя маленького громадянина повинна бути в захопленні, одухотворенні красою людини й красою ідеї, у прагненні стати справжнім патріотом, справжнім борцем. Той, хто живе в світі моральних

цінностей, змалечку відчувається сином Батьківщини»

«Патріотичне виховання має багато граней. Перша з них — це бачення світу. Те, що відкривається перед людиною з перших кроків її свідомого життя — з того моменту, як вона подумала і пережила, — вона повинна не тільки бачити й розуміти, а й любити, дорожити цим, вважати своїм, відчувати себе частинкою світу, в якому народилася. Подбайте, щоб тисячі найтонших ниточок пов'язували особистість з Вітчизною».

Є над чим замислитися сучасним керівникам освіти.

Суверенна незалежність нашої держави зумовлює новий підхід до організації, змісту і методів виховання молодого покоління, формування якісно нової людини. Одне із соціальних замовлень суспільства навчальному закладу — виховати нового молодого громадянина, патріота незалежної держави України, здатного змолоду включитися і бути творчим учасником розбудови суверенної України, захищати її, підносити міжнародний авторитет.

Виховати громадянина-патріота — це означає сформувати в нього комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення, спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки; виховати повагу до Конституції України, законів, символіки України. Національні символи — це уособлення високого духу народу, його історичних прагнень, унікальності, своєрідний код нації. Вони покликані бути надійною основою формування громадянських рис особистості, її патріотизму, національної свідомості, активної життєвої позиції, любові до державної мови, до традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї приналежності до нього, почуття господаря своєї землі, піклування про її природу, екологію.

Громадянське, патріотичне виховання ґрунтується на ідейному багатстві народу, його морально-етичних цінностях, виховній мудрості. Це почуття любові до рідного краю, свого народу, держави,

відповідальності за майбутнє, відкритості до сприйняття різноманітних культур світу, освоєння фундаментальних цінностей людства — гуманізму, свободи, справедливості, толерантності, культури миру, національного примирення, збереження природи.

Патріотизм кожної дитини починається з рідної домівки, домашнього вогнища. Мамина колискова пісня та її ніжна рідна мова, батькова мудра настанова й наука, бабусині казочки та дідусеві легенди, родинні традиції та звичаї, садок вишневий, річка, ліс, дорога до школи і життєві шляхи, шкільні будні й свята формують патріотизм.

Досвід патріотичного виховання дітей та учнівської молоді підтверджує, що в роботі педагогічного колективу уже склалася певна система, чітка перспектива, яка відповідає основним завданням навчально-виховного процесу. На прикладах героїзму старших поколінь учні виховуються в дусі дисциплінованості, справжньої дружби, непримиренності до боягузів і панікерів; у походах і спортивних іграх набувають навичок долаття труднощів.

Багата своїми бойовими, трудовими та народними традиціями Лебединщина.

Приємно, що в Сумській області останнім часом поживавилася пошукова, дослідницька діяльність учнів із висвітлення нерозкритих сторінок історії. Зріс інтерес до вивчення окремих сторінок історії населених пунктів, життя і діяльності славних земляків. Фонди шкільних музеїв поповнилися новими матеріалами в ході експедицій, походів, екскурсій, що наблизило музейну роботу до активних форм позаурочної, позашкільної діяльності.

Матеріали шкільних музеїв широко використовуються в системі громадянського та патріотичного виховання.

На відзнаку знаменних дат проводяться огляди-конкурси: на кращий музей в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах; на кращу навчально-дослідну роботу юних істориків та краєзнавців; на кращу роботу загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів «Діти незалежної України — гідні своїх батьків»; декоративно-прикладної творчості та народних ремесел і промислів учнівської молоді «Моя Україна»; декоративно-прикладного мистецтва; фестивалі, конкурси театрального мистецтва.

Ми пропонуємо провести регіональні навчально-методичні збори лідерів учнівського самоврядування загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів за участю депутатів та працівників держадміністрацій усіх рівнів, на яких обговорити питання «Я — громадянин-патріот незалежної держави України».

Враховуючи неоціненну роль книги та іншої друкованої продукції в системі патріотичного виховання, слід вжити заходи з посилення ролі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, розробити та реалізувати програму впровадження нових інформаційних технологій з проблем навчання і виховання дітей та учнівської молоді.

Традиційно перший день Тижня дитячої та юнацької книги доцільно присвятити патріотичній тематиці.

Члени учнівського самоврядування практикують проведення всеукраїнського тижня охорони навколишнього середовища: акції «День Землі», «День довкілля», «Дерево життя», «До чистих джерел», «Чиста планета», «Ріки мого дитинства», «Парки — легені міст і сіл», екологічні стежки, тощо.

Система патріотичного виховання передбачає формування і розвиток соціально значущих цінностей, патріотизму, починаючи з дошкільних закладів, і продовжується в процесі виховання в загальноосвітніх навчальних закладах; масову патріотичну роботу, що проводиться державними

структурами, громадськими рухами і організаціями, засобами масової інформації, науковими інститутами та організаціями, творчими спілками спрямовано на поглиблення патріотичного виховання, на розвиток особистості громадянина і захисника Вітчизни.

Створення такої системи передбачає спільну діяльність органів державної влади всіх рівнів, наукових установ та навчальних закладів, ветеранських і молодіжних організацій, творчих спілок з вирішення широкого комплексу проблем патріотичного виховання на основі програмних методів і єдиної державної політики, відповідної до Конституції України та законодавства України.

Процес розбудови й утвердження суверенної, правової, демократичної, соціально орієнтованої держави пов'язаний із становленням в Україні громадянського суспільства, яке передбачає докорінне переосмислення парадигми виховання. Це вимагає активізації роботи з поліпшення громадянського виховання як процесу оволодіння особистісною системою національних загальнолюдських цінностей, формування патріотизму, відповідальності за долю нації, держави; розвитку психологічної готовності та практичної здатності, формування особистості — патріота, захисника незалежної держави України, громадянина, який добросовісно виконує свої громадянські обов'язки, передбачені Конституцією України та законодавством України, у мирний і військовий час.

Патріотичне виховання необхідно здійснювати шляхом встановлення і підтримки балансу державного, сімейного і громадянського виховання, формування різноманітних виховних систем, стратегій, методів, механізмів, використання національно-регіональних особливостей, сучасного досвіду українського народу, його історико-культурних традицій, духовності, моралі, ідеології. Все це повинно спрямовуватися на озброєння учнів знаннями про рідний народ, його матеріальну та духовну культуру, усвідомлення себе як

його частинки, спадкоємця та продовжувача його роду, виразника його психології, менталітету, на формування національних рис характеру і вдачі, чіткої громадянської позиції і патріотичних почуттів, розуміння своєї майбутньої ролі та місця в побудові й зміцненні Української держави та гуманістичного суспільства.

У системі патріотичного виховання учнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів одне з чільних місць має належати процесу виховання любові й пошани до державної та національної символіки і ритуалів нашої країни.

З метою формування соціально-політичної компетентності особистості в сучасній сфері, яка включає політичну, правову і економічну освіченість; громадянської гідності, патріотичних почуттів, свідомого розуміння символів у житті молодого покоління, необхідно посилити увагу до проведення роз'яснювальної роботи серед дітей та учнівської молоді щодо ідейної суті державних і народних символів України та правил їх використання в навчально-виховному процесі.

Головними показниками громадянської зрілості є збереження української мови, формування в учнів розуміння її важливої ролі у відродженні України, у пізнанні традицій, звичаїв, психології та національного духу нашого народу; розвиток мовної культури; формування вміння і навичок спілкуватися, логічно висловлювати свої думки державною мовою.

Важливе місце в змісті патріотичного виховання має формування культури міжетнічних відносин, яка проявляється в повазі інтересів, прав, самобутності великих і малих народів, у підготовці особистості до свідомого життя у вільному, демократичному суспільстві, готовності й умінні йти на компроміси з різними етнічними групами.

Однією з основних вимог патріотичного виховання є

бездоганне знання учнями історії незалежної держави України, історії українського народу. Тому слід спрямувати роботу на обов'язкове знання імен всесвітньо відомих та видатних представників українського народу всіх поколінь, громадян України. Це політичні діячі, які боролися за незалежність нашої держави, Герої Великої Вітчизняної війни та Герої праці, науковці, винахідники, письменники, видатні педагоги та медики, діячі культури та мистецтва, космонавти і спортсмени.

Кожний урок у школі, крім навчальної мети, має переслідувати і мету патріотичного виховання, тобто сприяти формуванню гуманістичних поглядів високоморального громадянина-патріота України.

Пріоритетними в організації та проведенні змістовного дозвілля учнівської молоді мають стати заходи патріотичного виховання, виховання любові до рідного краю, до краян, земляків.

Важливим осередком патріотичної та історико-краєзнавчої роботи учнів у школі повинен стати музей історії школи, продовження роботи волонтерських загонів.

Правова освіта школярів як аспект громадянського виховання

Важливою складовою змісту громадянського виховання є розвиток правової культури. Вона включає належну правову компетентність, знання, розуміння і виконання норм права як усвідомленої необхідності і переконаності. Жити і працювати в умовах справжньої демократії, всебічно розвивати її неможливо без знання законів. Найсміливіші науково-технічні рішення, соціальні заходи і починання не принесуть належної віддачі, якщо їх не втілюють у життя люди політично зрілі і професійно підготовлені, культурні, що знають і поважають закони.

Правові знання сьогодні потрібні і керівникові, і рядовому спеціалісту, і просто людині для обґрунтованого прийняття рішень, захисту своїх прав.

Здатність людини розуміти норми права і моралі та відповідним чином не є природною. Ці якості формуються під впливом спеціальних вихованих заходів, у спілкуванні з іншими людьми, у процесі її участі в різних видах діяльності.

Школа накопичила певний досвід по формуванню правової культури учнів і має певні надбання з правової освіти школярів.

Правова освіта і правове виховання - це цілеспрямована систематична діяльність з формування і підвищення в учнів правосвідомості та правової культури, тому педагогічний колектив нашої школи значну увагу приділяє даному питанню.

Правове виховання учнів має два взаємозв'язаних аспекти. З одного боку, воно спрямоване на необхідність дотримуватись правил поведінки у школі, громадських місцях, за місцем проживання. З іншого боку, дає учням перспективу на майбутнє, навчає поважати закони. У своїй роботі школа звертає увагу на ті розділи права, які захищають права та законні інтереси: норми сімейного, трудового, житлового, цивільного права, тобто ті питання, з якими учні зустрічатимуться за стінами навчального закладу.

Правове виховання в нашій школі здійснюється на основі Конституції України, Програми правової освіти населення України, шкільної програми правового виховання та річного плану школи.

Метою правового виховання в школі є формування в кожного учня системи знань з питань основ держави та права, розвиток інтересу до цієї галузі знань і зв'язок права з навколишньою дійсністю; інтересу до її законодавчих та виконавчих органів; прищеплення навичок правосвідомої поведінки; формування потреб та вмінь активно захищати в установленому законом порядку свої права та законні інтереси інших осіб, тому в школі розроблена програма правового виховання, до якої включені такі заходи:

1. Проведення місячників, тижнів права;
2. Засідання ради профілактики правопорушень;
3. Зустрічі з працівниками правоохоронних органів, органів юстиції;
4. Проведення годин спілкування, лекцій, бесід, консультації з правової тематики;
5. Робота з громадськими організаціями.
6. Педвсеобуч, консультації для батьків;
7. Проведення місячника попередження дитячої безпритульності та правопорушень серед учнівської молоді.

Цього року була посилена робота з превентивного виховання. Пріоритетними стали напрямки з охорони життя та формування здорового способу життя, правове виховання.

З метою правової освіти та виховання учнів, профілактики правопорушень у школі систематично проводяться місячники, тижні

правових знань, під час яких відбуваються зустрічі з працівниками служби у справах дітей, кримінальної міліції, юстиції, центра соціальних служб.

З початку навчального року було

проведено місячник та тиждень права, місячник «За здоровий спосіб життя», заплановано проведення тижнів правових знань (лютий, квітень).

У ході місячника правових знань відбулась зустріч учнів 7-9 х класів з представниками кримінальної міліції, учнів 10-х класів зі спеціалістом з податкової інспекції, учнів 11-х класів з юристами районного суду.

Проведено анкетування учнів за темою «Наші права в школі». За його результатами з'ясовано, що 82% учнів вважає, що правові норми в школі виконуються, але 18% - що вони тільки записані на папері.

У школі розпочата робота правового клубу для старшокласників, метою якого є підвищення загального рівня правової культури, набуття учнями необхідних правових знань.

У рамках роботи клубу лекторськими групами були підготовлені та проведені години спілкування «Мої права – мої обов'язки» з учнями 7-8-х класів.

Для учнів 9-11-х класів проводилось інтелект-шоу «Твоя правова культура. Подорож до країни права».

Учні початкової школи та 5-7 класів брали участь у конкурсі малюнків «Мої права».

Психологом школи з учнями 6, 7-х класів проводились тренінги «Права та обов'язки», з учнями 9, 10-х класів – «Свідомий вибір», а також була проведена анкета на знання Конвенції про права дитини.

У ході місячника правових знань також був проведений тиждень толерантності, під час якого пройшли практикуми в 5, 6, 9-х класах «Толерантність – принцип суспільства», тренінг «Хто твої сусіди?», в 7-х класах практикум «Правовий захист», в 8-х кл. – «Права людини з ВІЛ».

Знайомство учнів з законами держави постійно відбувається на уроках з правових дисциплін та у позакласній роботі. Неодмінною частиною правового виховання є проведення годин спілкування, брейн-рингів,

конференцій, конкурсів, «круглих столів», виставок. Наприклад, години спілкування проходять на такі теми: «Мій вибір» - 9 класи, «Виклик життя» - 10 класи, «Я - громадянин» - 11 класи, «Що треба знати про право і закон?»

У шкільній бібліотеці оновлена постійно діюча виставка книг з правової освіти «Правові знання – школярам, батькам». У бібліотеці школи є така література: журнал «Шкільний світ», «Освіта», посібник «Все для вчителя», «Права дитини», методичний посібник «Історія та правознавство», методичний журнал «Правові знання вчителя», «Розкажи онуку. Початкова школа», посібник «Початкове навчання та виховання. Правознавство в початкових класах», «Маленькі історії про великі істини», Конституція України, Юридичні енциклопедії, Правова енциклопедія школяра та інші.

У профілактиці правопорушень вагому допомогу надає кримінальна міліція. Неодноразово відбувалися зустрічі працівників цієї галузі В. Бубона, В. Хелемелі з учнями школи, в тому числі протягом тижня правових знань.

Кожен рік проводяться екскурсії для учнів школи в МВ УМВС.

З початку нового навчального року значно покращилась робота учнівського самоврядування. Старшокласники активно беруть участь у громадському житті міста, школи.

Систематично проводять рейди «Ні - палінню!», «Зовнішній вигляд учня», «Запізненням - ні!», за результатами чергування класи випускають стіннівку «Блискавка», де віддзеркалюють події шкільного життя. Комісія дозвілля раз на місяць готує тематичні вечори. До чергування в батьківському патрулі залучаються учителі, батьки. Така співпраця допомагає контролювати події, підтримувати порядок.

Систематично на шкільній сцені члени агітбригади «Молодь обирає здоров'я» ведуть пропаганду здорового способу життя.

У школі є своя шкільна інформаційно-пізнавальна газета «Шкільний

вісник», на сторінках якої кореспонденти прес-центру висвітлюють різні погляди учнів на ту чи іншу ситуацію, проблему, проведені заходи.

У межах правового виховання в школі постійно працює рада профілактики правопорушень серед учнів, на засіданнях якої розглядаються питання щодо порушення учнями правил поведінки, проводиться систематична робота з категорійними учнями (малозабезпечені, з неблагополучних сімей, багатодітних сімей), активізована робота наркологічного поста.

Систематично проводиться місячник попередження дитячої бездоглядності. Розроблені заходи щодо профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей, їхньої соціальної реабілітації в суспільстві.

Профілактичне значення виховного впливу на поведінку учнів, яке може бути сформоване тільки знаннями про правові вимоги, про юридичні наслідки здійснених правопорушень і злочинів, впливає на вироблення позитивних настанов. Усе це попереджує правопорушення та здійснення злочинів неповнолітніми.

Реалізуючи комплексну програму профілактики злочинності і дитячої бездоглядності, колектив школи працює над створенням таких умов, де кожна дитина буде почувати себе комфортно і зможе реалізувати свої здібності.

Кожного року оновлюються банки даних учнів, які потребують підвищеної педагогічної уваги, схильних до правопорушень, бродяжництва.

Соціально-педагогічна служба школи систематично проводить профілактичні рейди в кризові сім'ї, разом з дирекцією школи здійснює профілактичні рейди з метою виявлення неповнолітніх, що не відвідують школу, прогулюють уроки. До проведення таких рейдів залучається шкільне самоврядування та батьківська громадськість. Регулярне проведення акції «Урок» сприяє зменшенню кількості учнів, які відвідують комп'ютерні зали

під час уроків.

Попередженню правопорушень, злочинів сприяє залучення учнів школи до гуртків, клубів, спортивних секцій, змістовне проведення дозвілля. Проведений аналіз свідчить, що 78% учнів відвідують в позаурочний час гуртки, клуби, спортивні секції, як у школі так і поза її межами, це стосується і учнів, які знаходяться на внутрішкільному обліку.

Учителі школи підвищують свій правовий рівень на педагогічних радах, де розглядаються питання правового виховання, методичних об'єднаннях класних керівників, при отриманні правових консультацій, на зустрічах з лікарями, юристами, правоохоронцями.

Відбулася педагогічна рада на тему: «Морально-правове виховання в школі. Актуальні проблеми та модернізація».

У цьому навчальному році на засіданні методичного об'єднання класних керівників розглядалась тема: «Адаптаційна педагогіка: робота з дітьми, схильними до девіантної поведінки», а також була визначена роль класного керівника у формуванні морально-правового простору школяра.

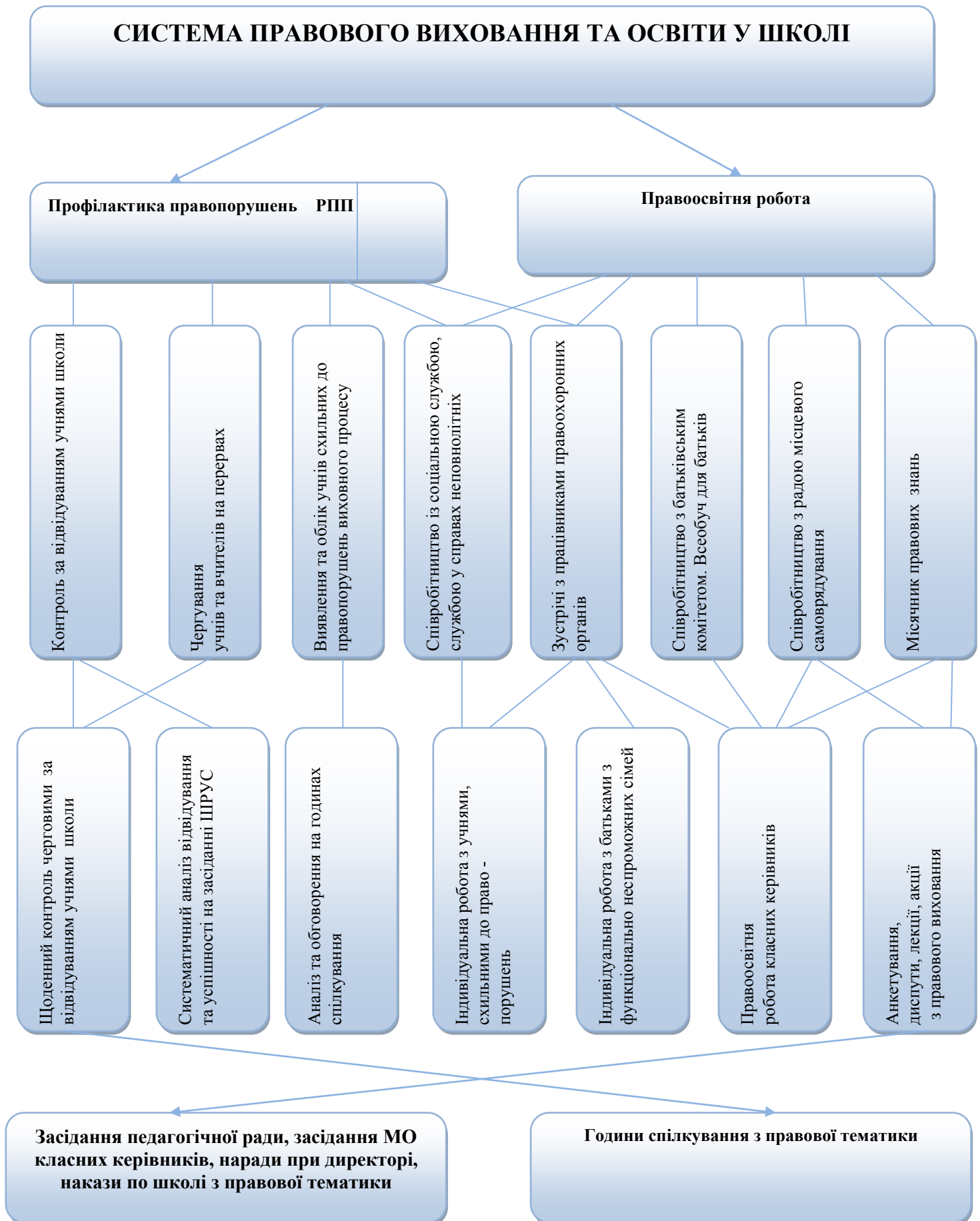
Правове виховання батьків у школі здійснюється у межах батьківського лекторію на конференціях адміністрацією школи. На педвсеобучі батьків, загальношкільних конференціях розглядалися питання з профілактики злочинності, правопорушень серед учнівської молоді, правової відповідальності за вчинки неповнолітніх дітей.

Індивідуальна робота з батьками (індивідуальні бесіди та консультації, зустрічі з батьками на батьківських уроках, які проходять четвертий рік у школі, на ці уроки запрошуються працівники міліції, юстиції, студенти юридичних вищих навчальних закладів, випускники школи, які дають кваліфіковані поради з юридичної профорієнтації) сприяє становленню міцних та дружніх стосунків з родинами учнів. За результатами анкетування

батьків , з'ясовано, що 68% задоволені школою, в якій навчається їхня дитина, 29% - частково, 3% - ні.

Таким чином, ми вважаємо, що педагогічний колектив нашої школи намагається використати всі можливості, які є в школі та за її межами, щоб виховувати громадянина нашої держави, який буде знати свої права та виконувати свої обов'язки і жити в правовому просторі.

**Схема профілактики правопорушень Лебединської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів №5**

**Діяльність педагогічного колективу
Лебединської загальноосвітньої школи**

I-III ступенів № 5

щодо профілактики правопорушень серед підлітків

СТВОРЕННЯ БАНКУ ДАНИХ

Учні, схильні до
правопорушень

Учні, які мають
початковий рівень
знань

Неблагополучні
родини

Учні, що прогулюють
уроки

**ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Семінари
класних
керівників

Педагогічна
діагностика
виховного
процесу

Профілактичні
дні у школі

Анкетування з правової тематики

Індивідуальні бесіди, консультації для батьків

Рольові ігри, вікторини, конкурси, культпоходи

Обговорення кінофільмів книг, статей з правової тематики

Бесіди, години спілкування з правової тематики

Зустрічі з працівниками правоохоронних органів

Психологічна служба в школі, співпраця із Центром соціальних служб для молоді

Рейди «Як
живеш, учень?»

Рейди
«Як ми
відвідуємо
школу?»

Засідання ради з
профілактики
правопорушень

Родинне виховання як одна із ланок становлення громадянина

Родинне виховання є першою ланкою в громадянському вихованні, а його технологія виступає системою послідовного розгортання виховної діяльності батьків, педагогів, направленої на розвиток дитини як майбутнього громадянина, конкурентоспроможної особистості з високим рівнем культури, здатної до самореалізації.

Сучасна сім'я несе найбільшу відповідальність за виховання дитини. Саме вона має виконувати головне завдання — забезпечувати матеріальні та педагогічні умови для духовного, морального, інтелектуального та фізичного розвитку підростаючого покоління. Конституційним обов'язком батьків є утримання своїх дітей до повноліття. Законом України «Про освіту» на батьків покладена відповідальність за фізичне здоров'я і психічний стан дітей, створення належних умов для розвитку їхніх природних здібностей. Від сім'ї починається шлях дитини до пізнання світу, свого становлення як особистості, шлях до шкільного навчання. І вже тоді життєвою дорогою дитину ведуть два розуми, два досвіди: сім'я і навчальний заклад.

Основним завданням родинного виховання в школі є формування в учнів моральних якостей, естетичної культури, трудових навичок, патріотичних почуттів, готовності до захисту рідної землі.

Батьки всіляко сприяють формуванню в дітей національної свідомості та самосвідомості. Саме завдяки родинному вихованню в дітей формується уявлення про зовнішню і внутрішню культуру людини, вони навчаються шанобливо ставитися до матері й батька, до старших, бути милосердними до немічних, знедолених, поважати й сприймати загальнолюдські моральні цінності, працювати й шанувати людей праці.

Значний вплив на виховання учнів справляють спільні дії навчального закладу і сім'ї. Ефективність таких дій залежить від особливостей організації

роботи з батьками. Школа відіграє важливу роль: допомагає батькам набути педагогічних знань. Таку допомогу родині надають певною мірою державні й виробничі організації, заклади культури, дитячі садки, бібліотеки, клуби, будинки культури, громадські організації. Але школа залишається однією з найбільш авторитетних установ у цьому питанні.

Педагогічний колектив Лебединської загальноосвітньої школи I –III ступенів № 5 головними завданнями в роботі з сім'єю визначає:

- пропагування педагогічних знань, що зумовлює підвищення рівня педагогічної грамотності батьків;
- організацію заходів, які допоможуть батькам набути умінь, необхідних для організації діяльності дитини вдома;
- впровадження форм роботи із сім'єю, які сприятимуть гуманізації взаємин «педагоги—батьки». Батьки і вчителі мають стати партнерами у творчому процесі виховання учнів.

Для надання батькам необхідних знань у школі організовано роботу педагогічного всеобучу батьків, який працює у формі батьківського клубу «Родинна просвіта». Заняття клубу проводяться двічі на семестр; у ньому

діють три секції:

- секція 1—4-х класів (куратор — заступник директора з навчально – виховної роботи Каща А.І.);
- секція 5—8-х класів (куратор — заступник директора з виховної роботи Плужник Л.С.);
- секція 9—11-х класів (куратор — заступник директора з навчально-виховної роботи Каща А.І.).

Батьківський клуб «Родинна просвіта» працює протягом трьох років, і аналіз педагогічної практики показує, що найкращі результати забезпечує така організація педагогічного всеобучу батьків, яка передбачає обов'язкові

бесіди за певним планом і програмою. Велика увага приділяється груповим та індивідуальним консультаціям, педагогічним практикумам, загальношкільним і класним батьківським зборам. Педагоги активно залучають батьків до участі у виховній роботі з класом, до виконання доручень батьківського комітету.

Під час групових та індивідуальних занять у клубі батьки отримують поради, обмінюються досвідом з питань родинно-сімейного виховання: адже у школі навчаються діти з різних сімей.

Критеріями диференціації сімей є вік батьків, склад сім'ї, забезпеченість дітей, ставлення до них і взаємини між членами сім'ї. Особливої підтримки потребують молоді сім'ї, які привели до школи свою першу дитину. До здійснення педагогічного всеобучу таких сімей залучаємо батьків, із якими ми вже співпрацювали раніше, чия друга чи третя дитина навчається в нашому закладі.

Значну увагу приділяємо роботі з неповними сім'ями, адже діти, які вдома спілкуються лише з одним із батьків, дуже часто зазнають «над опіки». Тому ми радимо батькам поєднувати любов до дитини зі справедливою вимогливістю.

У наш час виникла нова категорія неповних сімей, дітей із яких можна назвати соціальними сиротами. Це сім'ї, де один або й двоє батьків тривалий час перебувають у від'їзді, безпосередньо не займаються вихованням дитини, не спілкуються з нею, переклавши свої обов'язки на дідуся, бабусю, родичів або сусідів. Рано чи пізно у дітей із таких сімей виникає почуття самотності, покинутості, а після тривалої розлуки можливі непорозуміння з батьками. Такі проблеми дуже часто супроводжуються соціально-економічними негараздами. Тому ми завжди говоримо про спілкування з дитиною, розуміння її труднощів, забезпечення належного мікроклімату в сім'ї. Такі співбесіди допомагають і класним керівникам, і педагогам відшукати

«ключик» до кожного учня.

Відразу видно дитину, в родині якої панують злагода й добро. У такого учня мир і спокій в душі, він вірить у слово вчителя. І дуже важливо нам, педагогам, берегти цю дитячу віру. Адже саме завдяки їй ми можемо виховувати дитину на основі загальнолюдських і суспільних цінностей.

Сім'ї деяких наших учнів належать до категорії важких, у стосунках між їх членами немає злагоди. У роботі з такими сім'ями використовуємо групові та індивідуальні форми педагогічного впливу. За таких умов необхідною є співпраця класного керівника, практичного психолога, адміністрації школи. Проводиться відвідування родини з метою ознайомлення з її складом, з'ясування характеру роботи батьків, визначення стилю взаємин. У такому випадку необхідно звернути увагу батьків на важливість дотримання єдиної лінії у вихованні, взаємної інформованості про вчинки і дії дитини, сполуку шляхів співпраці батьків і педагогічного колективу закладу.

Важливого значення набуває співпраця батьків та педагогів у вихованні дітей середнього підліткового віку. У цей період найважливіше правило для сім'ї і для вчителів — слухати й чути дитину. Як настанову можемо використовувати слова Януша Корчака: «Думок у дітей не менше, ніж у дорослих, і вони не бідніші й не гірші, тільки вони інші. Тому важко знайти з дітьми спільну мову, тому нема більш складного мистецтва, аніж уміння розмовляти з ними».

Саме тому для забезпечення кращого розуміння дитини, її емоційних, психологічних, фізичних характеристик ознайомлюємо батьків із особливостями підліткового періоду. З цією метою залучаємо медиків, психологів, соціальних працівників, зокрема з числа батьків, до проведення лекційних занять, засідань «круглого столу» з подальшим обміном думками, розв'язанням педагогічних ситуацій. Ефективним є застосування групової та індивідуально-сімейної форм роботи. Причому класний керівник узгоджує свої завдання щодо співпраці з дитиною із завданнями, визначеними сім'єю.

Роль, яку відіграє класний керівник у прилученні батьків до співпраці з педагогічним колективом, є дуже великою. Саме між ними налагоджуються стосунки партнерства, взаєморозуміння, вони спрямовують свої зусилля на залучення дитини до активної участі у житті сім'ї та учнівського колективу.

Традиційною формою роботи класних керівників є проведення родинних свят. До організації таких заходів залучаються батьки учнів. Особливо активну участь беруть батьки, які є випускниками нашого закладу. Не лише свято, а й тривала підготовка до нього вже мають виховний потенціал. Діти по-іншому починають дивитись на своїх батьків, адже останні поринають у спогади про своє шкільне життя, стають ближчими до своєї дитини.

Правильно організоване родинне виховання сприяє збагаченню внутрішнього світу учнів, покращенню поведінки, підвищенню результативності навчання, зменшенню кількості фактів порушення статутних вимог, формуванню в учнів свідомого ставлення до своїх громадських обов'язків, зростанню авторитету батьків та педагогів, які виховують дітей на власному прикладі.

«Затверджую»

Директор школи

Т.М.Нездіймишапка

Програма

роботи педагогічного клубу для батьків «Родинна просвіта»

Секція 1—4-х класів (куратор Каща А.І.)

I заняття (жовтень)

1. Бесіда на тему «Врахування індивідуальних особливостей розвитку дитини у вихованні. Співпраця батьків і педагогів».
2. Обмін досвідом з питань родинного виховання.

II заняття (грудень)

1. «Круглий стіл» на тему «Роль батьківського та педагогічного колективу у формуванні культури та здорового способу життя дитини».

III заняття (березень)

1. Бесіда на тему «Умови успішного виховання у сім'ї: єдність вимог дорослих до дітей».
2. Обмін досвідом з питань родинного виховання.

IV заняття (гравень)

1. Бесіда на тему «Моє веселе літо» (з питань організації літнього відпочинку дітей).
2. Зустріч із працівниками соціальної служби.

Секція 5—8-х класів (куратор Плужник Л.С.)

I заняття (жовтень)

1. Лекція на тему «Здоровий спосіб життя: переборювання звичок чи забезпечення гармонійного розвитку дитини».
2. Обмін досвідом з питань формування здорового способу життя.

II заняття (грудень)

1. Бесіда на тему «Проблеми «перехідного віку». Психологічні особливості виховання дітей підліткового віку».
2. Обмін досвідом з питань родинного виховання.

III заняття (березень)

1. Збори-лекція на тему «Статеве виховання підлітків». Зустріч із медиками, працівниками соціальних служб для молоді, відділу у справах дітей.

IV заняття (травень)

1. Бесіда на тему «Виховання відповідальності у дітей в умовах сім'ї».
2. Обговорення організації дозвілля дітей у літній період.

Секція 9—11-х класів (куратор Каца А.І.)

I заняття (жовтень)

1. Лекція на тему «Психофізіологічні особливості дитини старшого шкільного віку. Проблеми виховання»
2. Обмін досвідом з питань профілактики шкідливих звичок та пропаганди здорового способу життя.

II заняття (грудень)

1. Зустріч із працівниками служби у справах неповнолітніх.
2. Бесіда на тему «Громадянин формується з дитинства».

III заняття (березень)

1. Зустріч із працівниками центру зайнятості, бесіда на тему «Врахування інтересів, здібностей, нахилів підлітків у подальшому виборі професії».

IV заняття (травень)

1. Бесіда на тему «Роль сімейного виховання у формуванні особистості дитини».
2. Обговорення питань підготовки учнів 9-х, 11-х класів до Державної атестації.

Сценарій

свята «Рідна домівка, рідна сім'я, тут виростає доля моя»

Мета. Розширювати знання дітей про своїх найдорожчих людей: маму й тата. Формувати в них уявлення про те, що батьки піклуються про свою дитину. Виховувати почуття любові до рідних, бажання їм допомагати, спілкуватися з ними, приносити їм радість.

Пісня про Лебедин (вальс)

Сьогодні у цій залі свято,
ми дуже раді всіх вітати!
І сподіваємось, що кожен
для себе щось взяти зможе.
Хтось настрій добрий запозичить,
бо посмішка усім нам личить.

Хтось – слову доброму зрадіє,
бо про добро усі ми мрієм.
Та починати вже нам час,
сюди запросили ми вас.
Аби всіх разом у дружнім колі,
В домівці нашій – рідній школі –
Сердечно й щиро привітати, і про родину розказати.

Слово надається директору школи

Этот дом подчинен непреложным запретам.
Вход мужчинам сюда запрещен испокон.
Но в холодные зимы и радужным летом
Сильным полем всюю осаждается он.

Позабыв, что бумага бывает на свете,
Мы на стенах автографы ставим подряд.
И глаза тее, чем заголовки в газете,
Эти надписи высшего счастья горят:

«Сын 4 кг!», «У меня дочь, ребята!»
А пониже изломанным почерком вдруг:
«Помирать нам, товарищ, и впрямь рановато:
Родилась наконец-то не внучка, а внук!»...

Молодые отцы, разойдясь не на шутку,
На деревьях висят и в окошки стучат,
Объявляя соседним палатам побудку,
Чтоб разочек взглянуть на возлюбленных чад.

Я видал, как приходят сюда спозаранку,
Уезжают вночи, взяв такси-экипаж,
Как два папы с собой притащили стремянку
И полезли по ней на четвертый этаж.

Главный врач не стерпела, на улицу вышла
И сердито отцов от стены прогнала
И сказала: «Вы б, верно, залезли на крышу,
Если б крыша в роддоме была из стекла...»

Но нашелся шутник, и вручил ей фиалки,
И, моля о прощенье другим и себе,
Прошептал: «Дорогая, неужто вам жалко?
Разрешите пройти к водосточной трубе!»

*На сцену виходять діти і становляться біля квітки. Звучить «Вальс
цвєтов». Голос за сцєною*

Коли на світ з'являється дитина,
Свій перший крик віддавши висоті, —
Завжди радіє щиро вся родина
І щастя їй бажає у житті.
Ведуть у світ дороги і стежини,
І день новий над світом устає.
Ну, що ми в цьому світі без родини? —
Вона одна нам сили додає!

Із квітки з'являється Дюймовочка, читає вірш, а всі діти біля неї

Я з'явилася на світ із любові та мрії,
Із щасливих татусєвих і маминих снів.
Щє були в тата і мами високі надії
Як же мама зраділа! Як тато зрадів!
Народилось дитятко, маленька кровинка
Що від тата і мами життя поведе
Щє безпомічна, крихітка їхня дитинка,
Але виростє скоро, час швидко іде.

На сцену виходять щє діти разом із вчителем

От ми вже й підросли
Ходим в школу щоднини
Любим дуже книжки, ігри різні, свята.

Вчитель читає вірш, а діти виконують рухи.

Встало сонце, усміхнулось (*усі усміхаються*).
Добрий день, добрий день!
Ми до світла потягнулись (*піднімаємо руки догори*),
Добрий день, добрий день!
Одне одному всміхнулись (*усміхаємось один одному*),
Добрий день, добрий день!
Побажали всім здоров'я,
Будь здоров, будь здоров (*тиснемо один одному руки*)!
Настрою і щастя в домі
Кожний день, кожний день!
Підтягнулись, порівнялись,—
Святкувать приготувались.
Добрий день, добрий день!

Танок

Учні читають вірші

Розкажу вам, друзі, я
Що таке моя сім'я
Разом дружно проживаєм
І пісні про це співаєм

Люба матінка моя
Як пишаюсь нею я
В неї руки золоті
Серцем кожного зігріє

Тато сильний і завзятий
Він - господар в нашій хаті
Все майструє, все ладнає
Бо до всього хист він має

Дід і бабця у пошані -
Вони праці ветерани
Всіх онуків ніжно люблять
І як пташенят голублять

Є у мене ще й брати
Кращих в світі не знайти
Ось і вийшло: всіх сім „Я”
Знайте це і є сім'я

Танок

Сім'я – це пристань і гавань,
Сюди повертаймось знов і знов
Із мандрів далеких і плавань-
Тут вічно панує любов.

Тебе тут завжди пам'ятають,
Куди б ти не їхав, не йшов,
На тебе постійно чекають:
Увага, турбота, любов.

Пісня

Що означає - не дружити,
Жити так – одинаком?
Не дружити – це ходити
Не дверима, а вікном.
Це без друга, без подружки
На перерві у кутку
Розправляти самотужки
З апельсином нашвидку.
В школі жити й не дружити –
Це, повірте, все одно,
Що, заплющившись, сидіти
І дивитись у вікно

Декілька років тому почуття ваших батьків теж починалися з дружби, дружба переросла в любов, і вони утворили сім'ю.

Любов людська велику силу має.
Вона вогнем запалює серця.
Людей на дужих крилах піднімає
І робить диво дивне без кінця.
Вона весь світ кладе тобі під ноги,
Щоб ти творив, вершив, летів, співав!
І щоб усі, колись важкі дороги,
Ти з легкістю і радістю долав.
Любов — чудове почуття, чарівне,
Без нього нам у світі не прожить.
Любов живе в серцях і, диво-дивне,
Не покидає кожного на мить.
Ми щиро любим тата, любим маму,

Бабусю, тітку, дядю, дідуся.
Сестричку, брата любимо так само,

Бо це ж родина в кожного уся.
А ще ми друзів любимо сердечно.
Вчимося хлопчики з дівчатками дружить.
В любові сила величезна, безперечно,
А без любові в світі не прожить.
Любов — найвище почуття і найсвітліше.
Це благодать, яку дарує час.
З любов'ю ми і кращі, і добріші...
Любов у серці хай горить у нас!

Танок

Стоїть на землі Мати – вища і святіша від усього сушого на землі. Мати.
Матуся. Материнство. Усе наймиліше, найрідніше, найдорожче ввібрали в
себе ці сонячні слова.

Пісня

Головою кожної сім'ї є батько. Батько – захисник роду, годувальник сім'ї.
Батькове слово – закон. Споконвіку сини слухалися батька, брали з нього
приклад.

Пісня

Горе чи нещастя, чи біда яка.
Всіх нас виручає татова рука.
Татова правиця знає труд і піт.
Із руки цієї ми йдемо у світ.
Рідна, ніжна, щира, добра і міцна,
У життя дорога з нею не страшна.
Як підеш у люди, що б там не було,
Хай в тобі не згасне батькове тепло.

Пісня

Про сім'ю ми вже з'ясували. А от що таке родина? Родина це не тільки рідні,
родичі. Це і наш клас, школа, весь народ. Ми з вами український народ, який
складається з родин великих і малих, дружніх і працьовитих.

На землі великій
Є країна –
Гарна, неповторна,
Красна, як калина.
І живуть там люди
Добрі, працьовиті.

І скажу до речі -
Ще й талановиті.

Пісня + танок

Поряд з родиною, домівкою для дітей другою родиною, рідною домівкою стала школа, де діти зростають, навчаються, мужніють, радіють.

Земля – ковчег: наш дім і справді диво.
Ми – пасажери, всі кудись пливем,
Нам треба жити єдиним колективом,
Лиш тільки так мети ми досягнем.

Хор

В стінах рідної школи ти сам собі Кутузов,
Рафаель. І перша буква, схована у магії слова, і перша цифра пробуджена у нескінченному ряду арифметичних знаків, і перше кохання, і перша невдача – все це творить із нас найдовершену суть самої природи, ім'я їй – Людина!

Щасливі батьки, чий імена
Прославляють у їх дітях!
Щасливі й діти, які не тільки
Не осоромили, а й примножили
І звеличили честь і благородство
Своїх батьків і славних предків,
Бо істинне благородство полягає
В доброчесності

Пісня

Наші діти будуть яскравими особистостями, здатними реалізувати свої творчі, наукові, організаторські здібності, заперечити успіх, облагороджувати оточення своєю діяльністю.

Сценка

КВН

Про людей, що несуть знання, великий французький письменник Ромен Ролан говорив: «Вони освітлюють інших, бо носять у собі сонце».
Вже стало сонце і торкнулося тихо
Ясним промінням сонних яворів,
І ранок задзвенів веселим сміхом,
Щасливим сміхом наших школярів.

Заходжу в клас – і серце б'ється часто,
Я віддаюся праці залюбки...
Моє важке, моє тривожне щастя –
Учительське, найбільше з щасть людських!

Хор учителів

Вірш

Як мало людині для щастя потрібно.
Відчути, що поруч є спільник думок,
І дякую долі завжди принагідно,
Що наші серця плетуть сімейний вінок.
Хай щастя поселиться у Ваших родин,
Хай діти сміються у вашій хатині,
Хай голуб голубку кохає й шанує,
Повага та спокій повсюди панує.

Заходять всі учасники концерту

Хай же будуть ваші руки сильнішими, а душі зрячими!
Хай поруч з матір'ю завжди йтиме батько!
Хай кожна дитина, яка приходить у цей світ,
Матиме ці два крила не для того, аби літати,
А щоб впевнено ходити по землі.

Гімн школи

Рекомендації
щодо упровадження інноваційних форм організації громадянського
виховання учнів

1. Формувати особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення зв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовністю до компетентної участі у житті суспільства шляхом залучення до активного громадянського життя.
2. Забезпечувати системність та наступність у навчально-виховному процесі через контекст громадянського навчання і виховання.
3. Запроваджувати окремі навчальні курси, дисципліни, факультативи, інтегрувати елементи громадянської освіти у зміст сучасних шкільних предметів.
4. З метою розвитку особистості та її самореалізації залучати учнів до участі у спартакіадах, МАН, олімпіадах, конкурсах тощо.
5. Активізувати діяльність Всеукраїнських дитячих організацій та об'єднань («Козачата», «СПОУ» та інших).
6. З метою формування демократичних цінностей школярів організовувати у школах та позашкільних закладах:
 - гуртки та секції громадянознавчої спрямованості («Лідер», «Ерудит» та інші);
 - молодіжні організації клубного характеру («Старшокласник», «Підліток» та інші).
7. Залучати школярів до участі у різноманітних учнівських проектах громадянського напрямку з метою вироблення практичних умінь і навичок, а саме:

- критичного мислення;
- розв'язування проблеми, конфлікту;
- співробітництва;
- перспективного бачення, розвитку уяви;
- толерантності;
- громадської активності;
- комунікативності.

8. З метою виховання у підростаючого покоління почуття взаємодопомоги, поваги і вдячності до людей старшого покоління, співпереживання, доброти і ввічливості організовувати діяльність волонтерських і пошукових загонів.
9. Широко залучати учнів шкіл та позашкільних закладів до діяльності учнівського самоврядування з метою вироблення у них почуття відповідальності, демократичного підходу до вирішення колективних справ.

Сценарій свята «Я - громадянин України»

Тема: Вручення паспортів громадян України учням 11 класу

Мета: виховання патріотичних і громадянських почуттів учнів, формування правової культури людини.

Завдання:

1. Освітні:
 - формування правової культури молоді;
 - закріпити знання учнів про основні документи держави
2. Розвиваючі:
 - розвиток пізнавального інтересу учнів;
 - розвиток таких особистісних якостей, як відповідальність;
 - розвиток уміння аналізувати, робити висновки, узагальнювати;
3. Виховні:
 - допомогти учням відчувати значимість події – вручення паспортів;
 - виховувати почуття патріотизму, громадянської відповідальності.

Звучить пісня «Я- Україна».

Ведучий

Дорогі одинадцятикласники! Шановні гості, учителі, батьки! Сьогодні в нашій школі незвичайне свято-шістнадцятирічні учні стають повноправними громадянами нашої незалежної країни.

Ведуча

Здається, що сьогодні святкує вся Україна, тому що лави її громадян поповнюються молодим поколінням-свідомим, відповідальним, працьовитим. Всі з нетерпінням чекають тієї миті, коли старшокласники візьмуть у руки найголовніший у своєму житті документ - паспорт громадянина України. Тож запрошуємо вас, друзі. ***(Старшокласники заходять до зали)***

(Звучить пісня «Одна єдина» муз. О.Морозова, сл. Крищенко.)

Любіть Україну, як сонце любіть,

Як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить,

Любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,

Вишневу свою Україну,

Красу її, вічно живу і нову,

І мову її солов'їну.

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
І сльози, і все до загину...
Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Вкраїну!..

Дівчино! Як небо її голубе,
Люби її кожну хвилину.
Коханий любить не захоче тебе,
Коли ти не любиш Вкраїну...

Любіть у труді, у коханні, в бою,
Як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою -
І вічні ми будемо з нею!

Ведучий

Тож дозвольте вечір посвяти в громадяни України розпочати! Юні громадяни! Вас вітає Україна!

(Звучить Гімн України)

Учень

Швидко-швидко пролітають роки,
І яке це щастя, що в цей час
Ще лунають в школі наші кроки
І ми всі - одинадцятий клас!

Учениця

Незбаром скажем рідній школі:
«Прощай! Вже час в дорогу нам».
Світ широкий і майбутні долі
Буде дано молодим рукам.

Учень

Це все завтра, а сьогодні-вечір,
Ми всі разом, ми ще школярі.
І, здається нам, якраз доречно
Всім зустрітись саме в цій порі.

Учень

Моя Україно, сьогодні я стану
Твоїм повноправним громадянином.
Віднині назвеш ти мене, Батьківщино,
Своїм же дорослим і відданим сином.

Учениця

Моя Україно, твоєю дочкою
Дорослою зовсім стаю я віднині.
Ти в мене повір і мене ти підтримай,
І серце своє я віддам Батьківщині.

Учень

Отримати паспорт – це сходинка вгору,
Це двері, відкриті в життя самостійне.
Я буду хорошим громадянином,
Чесним, відвертим, щирим, надійним.

Учениця

Моя Україно, зросли твої діти,
Дорослі ми стали, готові до дії.
Моя Батьківщино, твоя ми опора,
Твоє ми майбутнє, твої ми надії.

Учень

Я буду гідним тебе, Батьківщино,
І буду звання я високого гідний.
Сьогодні складу я присягу на вірність
Своїй Україні - єдиній і рідній.

Учениця

Усі нам кажуть слова напутні
І побажання в добрий час.
Яке чекає нас майбутнє?
Життя складеться як у нас?

Учениця

Ніхто цього сказати не може
Та ми надією живем,
Що будем жити в світі гоже,
Зорю свою усі знайдем.

Учень

Йдучі у світ широкий,
Я бачу всі дороги.
Вони важкі й круті
Та треба їх пройти.
Хотілося б мені
Не біль і не тривоги,
А радість і любов
В широкий світ нести.

Учениця

Я Україні віддаю пошану
За небо, за проміння золоте
Ця щирість в моїм серці не зів'яне
Бо Україна – це святе.

Учениця

Запам'ятаймо добре ці хвилини,
Нехай нам заздрить цілий світ!
Нам вручать паспорт, паспорт України,
А з ним – наш український заповіт.

Учениця

Нехай цей день, як особиста дата,
Нам стане провідною зіркою в житті,
І кожную мить плекаймо у душі це свято,
Нехай нас щастя зустрічає на путі!

Пісня

Ведучий

Із закону «Про громадянство України» від 8 жовтня 1991 року:
«Громадянство України визначає постійний правовий зв'язок особи та української держави, який здобуває свого вияву у їх взаємних правах та обов'язках. Право на громадянство є невід'ємним правом людини ».

Ведуча

Шановні наші юнаки й дівчата!
Сьогодні настає бажана мить,
І дублікат безцінного багатства
В своїй скоринці паспорт нам таїть.

Ведучий

Для вручення паспортів громадянина України запрошується

Слово надається _____ (міськрада)

Слово надається (райвідділ слово)

(Урочисті акорди)

Ведучий

Ні, нема щасливіших на світі,
Ніж оті, кому 16 літ.
І слова, любов'ю обігріті,
Вам директор промовляє вслід.

Директор школи

Сьогодні на порозі зрілості ви одержуєте основний документ, який засвідчує вашу належність до рідної Вітчизни – паспорт громадянина України. Отримання його – урочиста нагода в житті кожного підлітка. Це висока честь та велика відповідальність.
Ви, шістнадцятирічні юнаки та дівчата, отримуючи паспорт, стаєте спадкоємцями матеріальних і духовних благ України. Сьогодні

ви з повним правом можете сказати: «Я – громадянин України». Тож з гідністю та гордістю несіть це звання!

Танок

Учень

Маленьке, славне, як зернятко
На світ з`явилося немовлятко,
З`явилося і зазвучало,
Бо материнську силу мало.
Дідуся мудрості без ліку,
І гордість пращурів велику,
І очі ніжні ясно-сині,
Бабусі пісню на калині,
І добре серце, як у тата,
О, як всі схожі немовлята!
А мама, мама, наче гронку,
Дитину держить, як іконку.
Для боротьби це і для слави –
Дитина нашої держави.
Так, можна впевнено сказати,
Що це вже для держави свято.
Хвала дитині, цій людині –
І честь велика Україні!

Якось засяють шляхи золоті
За небокрай, в безмежні долини.
В душу впаде, наче вперше в житті:
Я народився на Україні.

Аж задихнеться душа молода
Комір тужавий рвонеш в нетерпінні,
Груди наповнить польоту жага:
Я народився на Україні!

Мить сокровенна, як вишня в цвіту.
Сяють слова, золоті і нетлінні
Рідні до болю, рівні життю:
Я народився на Україні!

Ми- лебединці вдачею і словом,
Нам до лиця і щедрість, і любов.
Усім співала ненька колискову
І купіль готувала любисткову,
Щоб добротворцем кожний в світі йшов.

Ведучий

Дайте ж слово Батьківщині, що ви будете гідними людьми, присягніть їй на вірність.

Право зачитати «Слово Батьківщині» надається учням.

Юнак

Одержуючи паспорт громадянина нашої держави, я вдячно вклоняюсь тобі й урочисто обіцяю носити його з честю і гідністю, зобов'язуючись завжди поважати твої закони, щоб ніде і ні перед ким не осквернити честь і славу свого народу ні зрадою, ні негідними вчинками.

Дівчина

Я буду завжди і у всьому діяти так, як велить громадянський обов'язок, людська совість і заповіді наших предків, усвідомлюючи свою відповідальність у найважливіший період життя України. Своєю сумлінною працею примножувати твою славу, багатство, самостійність і незалежність. Понад усе цінувати працьовитість і майстерність, чесність і правдивість, непримиренність до недоліків, моральну чистоту, дбати про рідну природу, про нашу рідну Батьківщину.

Юнак

Урочисто обіцяю виконувати свій священний обов'язок перед Вітчизною, захищати мир і, як потрібно, віддати своє життя за рідну землю, матір, дружину, дітей.

Дівчина

Біля колиски нації стоїть жінка, берегиня, тому свято обіцяю берегти і примножувати традиції свого народу, його звичаї, мову і пісні, щоб відродити високу духовність мого народу, передати його у спадок моїм дітям.

Юнак

Завжди буду вірним справі свого народу!

Всі

Обіцяємо!

Дівчина

Завжди буду любити свою Батьківщину!

Всі

Обіцяємо!

Пісня

Поздоровлення молодших школярів

Ми раді вітати вас, друзі, сьогодні

Усіх, в кого світла мета,

Кому паспорт вручатимуть нині

На зрілість, на труд, на життя.

Ви стали громадянами країни,
Тож будьте гідними високого звання,
Ми зичим вам цвісти, як кущ калини,
І щоб красу вашу всі бачили здаля.

Дуби міцні, коли зростають в лузі,
Свободу вміють цінувать вони.
Вітаєм вас із громадянством, друзі,
Тож будьте мужніми й міцними, як дуби.

Всіх одинадцятикласників вітаю
Зі святом зрілості шкільним,
Щастя всім я вам бажаю,
Веселим, гарним, молодим.

Хай серця не знають спокою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І ваша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг.

Я вам успіхів бажаю.
І здоров'я, і добра,
З повноліттям вас вітаю,
Бо прийшла для вас пора

Пісня

Танок

Виходить учениця, одягнена в український костюм

Барвінком, калиною, піснею щирою,
Хлібом пшеничним вітаю я вас!
Міцними, здоровими, будьте красивими,
А я буду поруч із вами весь час.
Хай долі складаються, мрії збуваються,
І хай вам в життя буде легко іти.
І, де б не були ви, мене пам'ятайте,
До мене вертайте крізь роки й світи.
Усі недаремно зовуть мене матір'ю,
Зумію своїх я дітей захистити.
Вітаю сьогодні вас із врученням паспорта,

Хай буде вам з ним у світі затишно жить.
Любіть Україну, і я вас любитиму,
Ми зможемо разом свій прапор підняти,
І наше майбутнє піснями оспіване,
Над світом ще буде, мов сонце сіять.

Танок

Ведучий

Шановні друзі! Найдорожчі у людини є і будуть батьки. Сьогодні вони присутні на нашому святі і хочуть від щирого серця привітати вас.

Батьки

Ви - спадкоємці цінностей держави,
Ви - наша гордість, наш наступний крок,
Тож обіцяйте виконати справу,
Яка прославить гордий наш народ!

Запам'ятайте добрі ці хвилини,
Нехай привітним буде до вас світ.
Ви нині – громадяни України,
Надія нашої держави, її цвіт!

Вручають коровай, поздоровлення.

Пісня

Ведучий

Ось і добігає кінця наша урочистість. Дуже хотілося б, щоб вона запам'яталася усім присутнім у цій залі на довгі роки. Бажаємо вам усього найкращого.

Н. Бучинська « Моя Україна» муз.Ніколо, сл.Ю.Рибчинського.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абетка класного керівника / Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. – С. 27.
2. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді // Шкільний світ. – 2007. - № 13. – С. 5.
3. Боришевський М. Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості // Цінності освіти і виховання: Наук.-метод. зб. – К., 1997. – С. 21-25.
4. Вороніна Г. Громадянське виховання: досвід, пошук, знахідки / Джерело педагогічної майстерності. Громадянська освіта школярів // Науково-метод. журнал. – Випуск № 1 (33). Ч.2. – Харків: ХОНМІБО, 2005. – 108 с.
5. Галицька І.Ц. Інноваційні технології громадянського виховання // Виховна робота в школі. – 2005. - №5(6).
6. Ігнатенко С. Громадянське виховання як пріоритетний напрямок освітньої діяльності в Україні // Вісник Запорізького державного університету. – 2002. – № 1. – С. 1-4.
7. Кендзьор П. Основні напрями громадянського становлення учнівської молоді у вітчизняній системі освіти і виховання // Науково-методичний часопис Доба з історичної та громадянської освіти. – Львів. – 2005. - № 1. – С. 13-17.
8. Ключове завдання створення системи громадянського виховання // Педагогічна газета. – 2002. - № 10-11.
9. Королюк С. Управління розвитком колективу ЗНЗ // Директор школи. – 2005. - № 7.
10. Кубинська І. Громадянське виховання та його значення у сучасному

виховному процесі // Історія в середніх і вищих навчальних закладах України. – 2006. - № 7-8. – С. 8-10.

11. Макаренко А. Виховання громадянина / Упоряд. Р.М. Бескіна, М.Д. Віноградова. – М.: Просвіта, 1988. – 308 с.

12. Мартинчук Н. Робота з громадянського виховання // Шкільний світ. – 2005. - № 12. – С. 4-5.

13. Омельченко Л.П. Громадянське виховання. – Харків: Вид. група «Основа». – 2007. – 224 с.

14. Павленик Б. Громадянське виховання та освіта / Б. Павленик, П. Рогова // Шкільний світ. – 2002. - № 3. – С. 4-6.

15. Поплужний В. Громадянськість і вікові аспекти її розвитку // Рідна школа. – 1994. - № 11. – С. 33-35.

16. Рагозін М. Громадянське виховання: методологія і організація у світлі європейського досвіду // Шлях освіти. – 1999. - № 4. – С. 16-20.

17. Сухомлинська О. Громадянське виховання: спадщина і сучасність / Науково-методичний часопис Доба з історичної та громадянської освіти. – 2005. - №2. – С.4-5.

18. Умурзакова Т., Дем'янюк Т. Інноваційні технології громадянського виховання // Директор школи. – 2003. - № 9-15.